

Sisekaitseakadeemia

Justiitskolledž

Maksim Latõšov

VANGLA ADMINISTRATSIOONI DISKRETSIOON JA
MÄÄRATLEMATA ÕIGUSMÕISTE KINNIPEETAVALE
VABA AJA VEETMISEKS VAJALIKU ESEME
LUBAMISEL

Lõputöö

Juhendaja:

bac.art, Marko Tammann

Tallinn 2008

ANNOTATSIOON

VANGLA ADMINISTRATSIOONI DISKRETSIOON JA MÄÄRATLEMATA ÕIGUSMÕISTE KINNIPEETAVALE VABA AJA VEETMISEKS VAJALIKU ESEME LUBAMISEL.

LÕPUTÖÖ ON KIRJUTATUD EESTI KEELES JA RESÜMEE ON TÕLGITUD VENE KEELDE

TÖÖ PIKKUS ON 46 LEHEKÜLGE JA SEE KOOSNEB 6 PEATÜKIST:

SISSEJUHATUS. PROBLEEMI PÜSTITUS, HÜPOTEESIDE SÕNASTAMINE JA TÖÖ EESMÄRKIDE VÄLJATOOMINE.

1. DISKRETSIOONI OLEMUS. KAALUTLUSÕIGUSE INSTITUTSIOONI UURIMINE.
2. MÄÄRATLEMATA ÕIGUSMÕISTE. MÄÄRATLEMATA ÕIGUSMÕISTE INSTITUTSIOONI UURIMINE.
3. KINNIPEETAVALE VABA AJA VEETMISEKS ESEMETE LUBAMINE, ÕIGUSLIKU REGULATSIOONI ANALÜÜS.
4. MÄÄRATLEMATA ÕIGUSMÕISTE SISUSTAMINE. SOTSIAALALA SPETSIALISTIDE KÜSITLUS. KÜSITLUSE PÕHIMÕTTED JA TULEMUSED.
5. MENETLUSSÜSTEEM. INSPEKTOR-KONTAKTISIKUTE KÜSITLUS. KÜSITLUSE PÕHIMÕTTED, SISU JA TULEMUSED
6. DISKRETSIOONI KONTROLLIMISE PIIRID HALDUSAKTI KONTROLLIMISEL.

KOKKUVÕTTE. LÕPUTÖÖ TULEMUSED, VÕIMALIKUD LAHENDUSED VÄLJA SELGITATUD PROBLEMAATILISTELE KOHTADELE NING VASTUSED SISSEJUHATUSES PÜSTITATUD HÜPOTEESIDELE.

KÄESOLEV LÕPUTÖÖ KUULUB VANGLATÖÖ JA VANGISTUSÕIGUSE VALDKONDA JA SELLES ON KASUTATUD JÄRGMISEID MÄRKSSÕNU:

KINNIPEETAV, VANGISTUSE TÄIDEVIIMINE, VANGLA ADMINISTRATSIOON, DISKRETSIOON, KAALUTLUSÕIGUS, MÄÄRATLEMATA ÕIGUSMÕISTE, REGULATSIOON, KINNIPEETAVA VABA AJA VEETMINE, ESE VABA AJA VEETMISEKS, MENETLUSSÜSTEEM, JÄRELEVALVET TEOSTAV HALDUSORGAN, VANGLA VABA AJA PEDAGOOGIKA.

LÕPUTÖÖ ON KIRJUTATUD JUHINDUDES AUTORI SENISELE VANGLATÖÖ KOGEMUSELE NING TÖÖS ON KASUTATUD 22 ALLIKAT, MILLELE ON NÕUETEKOHASELT VIIDATUD.

TÖÖ AUTOR SEADIS LÕPUTÖÖLE 2 HÜPOTEESI: 1) KINNIPIDAMISASUTUSE ADMINISTRATSIOONI DISKRETSIOON KINNIPEETAVALE VABA AJA VEETMISEKS VAJALIKU ESEME LUBAMISEL ON ERIPÄRANE JA KORDUMATU, SEETÕTTU JÄRELEVALVET TEOSTAVAD HALDUSORGANID EI VÄLJU DISKRETSIOONI KONTROLLIMISE PIIRIDEST JA SEEGA EI MÕJUTA VANGLA ADMINISTRATSIOONI OTSUSE LANGETAMISEL SISULISELT; 2) ELEKTRISEADMETE KASUTAMINE KINNIPEETAVATE VABA AJA SISUSTAMISEKS, MIS EELDAB VANGISTUSSEADUSE § 31 RAKENDAMIST EI OLE ALATI KOOSKÕLAS VANGISTUSE TÄIDEVIIMISE EESMÄRKIDEGA.

UURIMISTÖÖ EESMÄRGIKS ON ANDA ÜLEVAADE VANGLA ADMINISTRATSIOONI DISKRETSIOONI RAKENDAMISEST KINNIPEETAVALE VABA AJA VEETMISEKS VAJALIKU ESEME LUBAMISEL, SELLESE SEKKUMISE ULATUSEST JÄRELEVALVET TEOSTAVATE HALDUSORGANITE POOLT. SAMUTI PROFESSIONAALSETE SEISUKOHTADE VÄLJA SELGITAMINE KINNIPEETAVATE VABA AJA VEETMISEST NING SELLEST TULENEVALT VANGISTUSSEADUSE § 31 LG 2 MÄÄRATLEMATA ÕIGUSMÕISTE SISUSTAMINE.

UURIMUSTÖÖ MEETODITENA KASUTATAKSE KVANTITATIIVSEID UURIMISMEETODEID NING EESMÄRGI SAAVUTAMISEKS ON AUTOR KOOSTANUD KAKS ANKEETKÜSIMUSTIKU. LISAKS SELLELE VIIAKSE LÄBI ASJAKOHASTE HALDUSAKTIDE ANALÜÜSI.

UURIMISTÖÖ TULEMUSED NÄITASID, ET MENETLUSSÜSTEEM UURITAVAS VALDKONNAS EI OLE ÜHTNE NING SELLES ESINEB PUUDUSI. MÄÄRATLEMATA ÕIGUSMÕISTE SISUSTAMINE ON AEGA NÕUDEV PROTSEDUUR NING TIHTIPEALE SISUSTATAKSE SEDA VASTUOLUS VANGISTUSE TÄIDEVIIMISE EESMÄRKIDEGA.

SISUKORD	Error! Bookmark not defined.
SISSEJUHATUS	6
1. DISKRETSIOONI OLEMUS.....	9
1.1 Diskretsiooni mõiste Eesti õigusruumis ning selle liigid.....	10
1.2 Diskretsiooni vigadest.....	11
1.2.1 Kaalutusõiguse kasutamata jätmine.....	12
1.2.2 Kaalutusõiguse piiride ületamine	12
1.2.3 Kaalutusõiguse väärkasutamine.....	13
1.3 Diskretsiooni kontroll	14
2. MÄÄRATLEMATA ÕIGUSMÕISTE	17
2.1 Hindamisruumi küsimus	18
3. KINNIPETAVAATELE VABA AJA VEETMISEKS ESEMETE.....	20
LUBAMINE, ÕIGUSLIKU REGULATSIOONI ANALÜÜS	20
3.1 Regulatsiooni diskretsioon.....	20
3.2 Regulatsiooni määratlemata õigusmõiste ja selle sisustamine	21
3.3 Täiendavad regulatsioonid	23
3.4 Kehtiva ja eelnevalt kehtinud regulatsioonide võrdlemine.....	25
4. MÄÄRATLEMATA ÕIGUSMÕISTE SISUTAMINE. SOTSIAALALA.....	27
SPETSIALISTIDE KÜSITLEMINE.....	27
4.1 Küsitluse põhimõtted	27
4.2 Küsitluse sisu ja tulemused.....	28
5. MENETLUSSÜSTEEM. INSPEKTOR-KONTAKTISIKUTE KÜSITLUS	30
5.1 Küsitluse põhimõtted	30
5.2 Küsitluse sisu ja tulemused.....	31
6. DISKRETSIOONI KONTROLLIMISE PIIRID HALDUSAKTI.....	35
KONTROLLIMISEL.....	35
6.1 Kaasuse kirjeldus. Kronoloogia ja analüüs.....	35
6.1.2 Kaasuse üldkirjeldus	35
KOKKUVÖTTE	40
Resümee.....	43
KASUTATUD ALLIKAD	45
Kasutatud kirjandus	45
Kasutatud internetiallikad	46
Kasutatud normatiivaktid.....	46

SISSEJUHATUS

Vabadusekaotusliku karistuse täideviimise põhiliseks eesmärgiks vastavalt vangistusseaduse (RT I 2000, 58, 376; 2002, 56, 350; 84, 492; 90, 521; 2003, 4, 20; 20, 116; 26, 157; 58, 387; 78, 524; 2005, 39, 308; 54, 430; 2006, 7, 42; 12, 79; 26, 191; 46, 333; 56, 416; 63, 466; 63, 466; 63, 466; 63, 466) § 6 lg 1 on kinnipeetava suunamine õiguskuulekale käitumisele ja õiguskorra kaitsmine. Kinnipeetavate suunamine õiguskuulekale käitumisele on väga lai mõiste, mis hõlmab väga palju eluaspekte, sealhulgas ka kinnipeetavate vabaaja veetmist ja selle sisustamist. Käesoleva töö autor on seisukohal, et nimetatud protsess on üks olulisematest kinnipeetava isiku rehabiliteerimisel ning sellest tulenevalt mõjutab ta vangistuse täideviimist tervikuna. Käesolevaks hetkeks selge on see, et olulist kaalu vabaaja veetmisel omavad erandkorras lubatud asjad ehk need asjad milliste abil kinnipeetavatel on võimalik oma vaba aega sisustada ning sellega kaasnev kinnipidamisasutuse administratsiooni kaalutusõigus erandkorras asjade lubamisel. Diskretsiooni institutsioon antud juhul omab kandvat rolli, läbi selle kinnipidamisasutusel tekib võimalus kaasata kinnipeetavate vaba aega vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamisel. Vangla administratsiooni kaalutusõiguse eemärk on mõjutada kinnipeetavat käituda õiguskuulekalt mitte ainult läbi distsiplinaarkaristamist vaid ka läbi positiivsete vahendite kaasamist. Kinnipeetavate vabaaja veetmiseks elektrivahendite kasutamist reguleerib vangistusseaduse § 31. Nimetatud õigusnormi rakendamist raskendab see asjaolu, et antud kaalutusnorm sisaldab ka määratlemata õigusmõistet „... ja muu vaba aja veetmiseks vajalik ese...“. Käesolevas lõputöös uuritakse määratlemata õigusmõiste sisustamise võimalusi. Lõputöö autor on leidnud, et määratlemata õigusmõiste on antud juhul tihedalt seotud vangla vabaaja pedagoogikaga. Teisisõnu lõputöö autor on asunud seisukohale, et vangistusseaduse § 31 lg 2 määratlemata õigusmõiste sisustamine tähendab kinnipeetavate jaoks teatud tegevust vabal ajal, mis tulenevalt vangistusseadusest peab olema kooskõlas vangistuse täideviimise eesmärkidega. Sellise tegevuse määramisel vangla administratsioon peab lähtuma üldtunnustatud sotsiaalpedagoogilisest seisukohast, mis siiani puudub. Autori arvamusel sekkumine vangla administratsiooni kaalutusõigusesse ja määratlemata õigusmõiste sisustamisesse

järelevalve teostavate organite poolt on lubamatu. Kinnipidamisasutuse omab ainulaadseid õigusi ning otsuse langetamisel võtab arvesse paljud asja mõjutavad asjaolud, sellese sekkumine võib endaga kaasa tuua vale otsuse langetamist, mis omakorda mõjutab vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamist tervikuna.

Ülatoodust tulenevalt töö üldiseks eesmärgiks on uurida vangla administratsiooni kaalutusõigusega ja määratlemata õigusmõiste sisustamisega kinnipeetavatele vaba aja veetmiseks vajaliku eseme lubamisel kaasnevat õigusproblemaatikat ning ülekanda õigusliku teooriat praktilistele kogemustele vangistuse täideviimisel. See omakorda aitaks teenistuses olevatel vanglaametnikel vältida edaspidist problemaatikat sellise laadi küsimuste lahendamisel.

Käesoleva töö üheks hüpoteesiks on **“kinnipidamisasutuse administratsiooni diskretsioon kinnipeetavale vaba aja veetmiseks vajaliku eseme lubamisel on eripärane ja kordumatu, seetõttu järelevalvet teostavat haldusorganid ei välju diskretsiooni kontrollimise piiridest ja seega ei mõjuta vangla administratsiooni otsuse langetamisel sisuliselt”**. Lõputöö autor leiab, et selline hüpoteesi sõnastus on tihedalt seostud töö üldise eesmärgiga. Antud hüpoteesi uurimiseks on tingimata vajalik uurida kinnipeetavatele vaba aja veetmiseks vajalike esemete taotluste menetlusprotsessi, mille kaudu on võimalik välja selgitada võimalike puudusi nimetatud taotluste menetluses. Lisaks sellele, selline hüpoteesi sõnastus võimaldab analüüsida vangla diskretsiooni kontrollimist järelevalvet teostavate haldusorganite poolt (Justiitsministeerium, halduskohtud). Kokkuvõttes on võimalik jõuda seisukohale kuivõrd kompetentne on käesoleval etapil vastavasisuliste taotluste menetlemine, kas järelevalvet teostavad haldusorganid järgivad diskretsiooni kontrollimise piire ning kuidas see mõjutab vangla administratsiooni otsuse langetamisel.

Teiseks hüpoteesiks on **„Elektriseadmete kasutamine kinnipeetavate vaba aja sisustamiseks, mis eeldab vangistuseaduse § 31 rakendamist ei ole alati kooskõlas vangistuse täideviimise eesmärkidega.“** Lõputöö autor on seisukohal, et antud juhul diskretsioon ning määratlemata õigusmõiste on omavahel tihedalt seostud. Selleks, et teostada diskretsiooni on esmalt vajalik sisustada määratlemata õigusmõiste.

Valitud teema aktuaalsust tõestab see asjaolu, et kinnipeetavatele vaba aja veetmiseks asjade lubamise üle on vanglate, Justiitsministeeriumi ja halduskohtute vahel tekkinud mitmeid vaidlusi, millised on kajastatud nii vaidemenetluses kui ka kohtumenetluses.

1. DISKRETSIOONI OLEMUS

Mis on diskretsioon (kaalutusõigus)? Diskretsiooni mõiste selgitamiseks on esmalt vajalik tunda õigusnormi ülesehitust. Lihtsustatult koosneb õigusnorm kahest osast faktilisest koosseisust ja õigusliku tagajärjest (Narits. 2002:98). Kui subsumeerimisel konkreetsed faktilised asjaolud langevad kokku õigusnormi eeldustega (ehk teokoosseis vastab õigusnormi koosseisule), siis kuulub õigusnormis sätestatud kindel tagajärg kohaldamisele. Sellist õigusnormi nimetatakse siduva tagajärgega õigusnormiks. Juhul kui subsumeerimine on läbiviidud ja tagajärje üle otsustamine on haldusorgani käes, on tegemist diskretsiooniga.

M. Maurer on seisukohal, et diskretsiooniga tegemist on siis, kui normi teokoosseisu ja faktilise teokoosseisu kokkulangemisel, võib valida erinevate tagajärgede vahel. Seadus ei seo teokoosseisuga ainult ühte õiguslikku tagajärge, vaid volitab administratsiooni ise kindlaks määrama õiguslikku tagajärge. Sealjuures on administratsioonile välja pakutud kas kaks või rohkem võimalust või on ära määratud tegevusruum. (Maurer. 2003:84)

F. Mayeri ja F. Koppi käsitluses tähendab diskretsioon seadusandja poolt administratsioonile antud vabadust vastava eesmärgi raames oma tegevuse kindlaksmääramiseks. Sealjuures võib see toimuda kindlaksmääratud suunas ning arvestades juhtumi kõiki asjaolusid, mille alusel toimub poolt- ja vastuargumentide kaalutlemine (Merusk. 1997:22). Näitena võib välja tuua vangistuse täideviimise kaks eesmärki. Need on kinnipeetava suunamine õiguskuulekale käitumisele ja õiguskorra kaitse. Samas kinnipidamisasutuse juht ei saa tugineda otsuse tegemisel ainult õiguskorra kaitsele, kuna seda tuleb vaadelda koos vangistuse täideviimise peamise eesmärgi ehk kinnipeetava õiguskuulekale käitumisele suunamisega (Ranniste. 2005:6).

W. Jellineki on seisukohal, et diskretsioon on määratlemata õigusmõiste rakendamine. Määratlemata õigusmõiste on teokoosseisu ja hindamisruumi küsimus, seega antakse õigusmõiste tähendus olukorda arvestades. Määratlemata õigusmõiste sisustamisel antakse mõistele reeglina samade tingimuste korral samasugune tähendus. Samas ei tähenda see, et

määratlemata õigusmõistele antakse iga kord sama tähendus. Näiteks on kinnipeetaval lubatud helikassetmagnetofonis mängimiseks mõistlikus koguses kassette. Samuti on kinnipeetavale lubatud mõistlikus koguses fotosid. Kui kinnipidamisasutuse juht loeb mõistlikuks koguseks viis kassetti, siis ei tähenda see, et kinnipeetavale on lubatud ka viis fotot.(Ranniste. 2005:7)

Selline haldusorgani otsustusvabadus ning tegevusruumi laiendamine on põhjendatud sellega, et iga konkreetne juhtum, mis kuulub teatud haldusorgani pädevusse on eksklusiivne. Teisisõnu iga konkreetse üksikjuhtumi lahendamisel, peab haldusorgan lähtuma ainult juhtumi konkreetsetest asjaoludest ning nende põhjal tegema üksainus sobilik ja õige juhtumi lahendus. Näiteks kinnipeetavate distsiplinaarkorras karistamisel sõltuvalt asjaoludest haldusorganil jääb õigus määrata kinnipeetavale toimepandud distsiplinaarsüüteo eest erinevaid distsiplinaarkaristusi alates noomitusest kuni kartserisse paigutamiseni 45 ööpäevaks. Teoreetiliselt see tähendab seda, et kahte erinevat kinnipeetavat identsete distsiplinaarsüütegude eest on võimalik karistada erinevate distsiplinaarkaristustega, kuid igal juhul haldusorgan kinnipeetavale karistuse määramisel peab lähtuma konkreetse juhtumi asjaoludest. „Selline õigus otsustada on haldusorganile antud halduse paindlikkuse ja eesmärgikohasuse tagamiseks” (Mikiver; Põllumäe. 2003:120).

1.1 Diskretsiooni mõiste Eesti õigusruumis ning selle liigid

Eesti õigusruumis diskretsiooni mõiste on toodud ning seletatud haldusmenetluse seaduse (RT I 2001, 58, 354; 2002, 53, 336; 61, 375; 2003, 20, 117; 78, 527; 2005,39,308; 2007, 15,76; 16, 77; 24, 127) §-s 4 lg-s 1, mis sätestab diskretsiooni kui haldusorganile seadusega antud volitus kaaluda otsustuse tegemist või valida erinevate otsustuste vahel. Diskretsiooni on võimalik liigitada kahte liiki otsustusdiskretsioon ja valikudiskretsioon. Otsustusdiskretsiooniga on tegemist siis, kui õigusnormi faktilise koosseisu ja reaalse koosseisu kokkulangemisel haldusorganile jääb otsustusvabadus, kas tagajärje kohaldamine on vajalik või mitte. Näiteks otsustusdiskretsiooni abil on reguleeritud vanglaametniku ametisse nimetamine, vastavuses vangistusseaduse §-ga 113 lg 1, mis sätestab: „Vanglaametniku ametikohale võib nimetada avaliku teenistuse seaduse §-s 14

sätetatud nõuetele vastava isiku.” Antud juhul vastavuses vangistusseaduse §-ga 120 lg 2 vangla direktorile või tema poolt volitatud isikule, seadusandja on jätnud otsustamiseks, kas nimetada ametisse isikut, kes vastab vangistusseaduse §- 113 lg 1 sätestatud tingimustele ja soovib astuda vanglateenistusse, või mitte. Seadusandja eesmärk antud juhul on tagada haldusorganile kaalumisevõimaluse igal konkreetsel juhul, kas ikkagi vanglateenistusse astuda soovi avaldanud isik sobib vanglateenistusse vaatamata sellele, et vastab seaduses sätestatud nõuetele või mitte, nii öelda täiendav kontroll. Kui haldusorgani hinnangul isik ikkagi ei sobi vanglateenistusse, siis on tal õigus keelduda vastava isiku teenistusse võtmisest vaatamata sellele, et antud isik vastab seadusandja poolt vanglaametnikele sätestatud kriteeriumitele.

Valikudiskretsiooniga on tegemist siis kui subsumeerimisel selgub, et juhtumi faktilised asjaolud langevad kokku õigusnormi eeldustega ning tagajärje kohaldamine on vältimatu, kui haldusele on jäetud võimalus valida mitme erineva õiguslikult võrdse tagajärje vahel, mis sõltub konkreetse juhtumi asjaoludest. Antud juhul näitena võib tuua kinnipeetavate karistamist vastavuses vangistusseaduse §-ga 63 lg 1 või täiendavate julgeolekuabinõude kohaldamist vastavuses vangistusseaduse §-ga 69, mille kohaselt haldusorgan peab valima viie erineva julgeolekuabinõu vahel, sellise mis tagaks julgeoleku vanglas, kuid samuti ei ole välistatud ka mitmete julgeolekuabinõuete üheaegne rakendamine. Samas on selge see, et diskretsiooninormi eesmärgi saavutamine ei saa olla ainukeseks kriteeriumiks kaalutlusnormi rakendamisel, lisaks sellele haldusorgani poolt valitud tagajärg peab olema mõistlik eesmärgi saavutamiseks ja ei tohi olla koormavam, kui eesmärgiks seatud kasu.

1.2 Diskretsiooni vigadest

Tänapäeval kõige levinum ja tuntum on nn kolme kaalutlusvea õpetus, mille parimaks näiteks on H.Maureri käsitus. Ta jagab kõik diskretsioonivead kolmeks liigiks, need on 1) kaalutlusõiguse piiride ületamine, 2) kaalutlusõiguse kasutamata jätmine ning 3) kaalutlusõiguse väärkasutamine. Lisaks sellele H.Maureri õpetuse kohaselt tuleb kontrollida põhiõigustest ja üldistest haldusõiguse põhimõtetest kinnipidamist. (Pikamäe. 2006:75-83)

1.2.1 Kaalutusõiguse kasutamata jätmine

Kaalutusõiguse kasutamata jätmisega on tegemist siis, kui diskretsiooni teostav haldusorgan ei kasuta talle antud diskretsiooni õigust, kuna leiab, et seadus ei võimalda talle diskretsiooni kasutada. Samuti tegemist võib olla diskretsiooni kasutamata jätmisega siis kui haldusorgan otsuse langetamisel ei kaalu kõiki võimalusi, mis on talle otsustamiseks ette nähtud. (Merusk. 1997:47-48) Kaalutusõiguse kohaldamine ei tähenda haldusorgani tegutsemist igal juhul, vaid annab ka võimaluse mittetegutsemiseks otsustusdiskretsiooni puhul (Pikamäe. 2003:45). Kaalutusõiguse kohaldama jätmisega võib olla tegemist ka siis kui otsustav haldusorgan haldusakti andmisel tegutseb kõrgemalseisva haldusorgani juhiste järgi. Nimetatud juhul ei ole tegemist kaalutusveaga, kui antud juhised on õiguslikult korrektne ning põhineb õiguslikel ja faktilistel asjaoludel. (Pikamäe. 2006: 78-79)

Näitena võib tuua vangistusseaduse § 70, mis käsitleb ohjeldusmeetmete kasutamist kinnipeetavate suhtes, kes süstemaatiliselt rikub vangistust reguleerivaid õigusakte, on ohtlik endale või ohustab teiste inimeste julgeolekut. Ohjeldusmeetmetena võib kasutada 1) fikseerimist, 2) käeraudu, 3) jalaraudu või 4) rahutussärki. Kaalutusõiguse kasutamata jätmisega on tegemist siis kui vangla administratsioon kaalub ainult fikseerimist ning mingitel põhjustel ei arvesta ja ei kaalu käeraudu, jalaraudu või rahutussärki kasutamist või kaalub vangistusseaduses antud meetmete kasutamist üksikmeetmetena ning ei kaalu mitmete ohjeldusmeetmete üheaegset kasutamist.

1.2.2 Kaalutusõiguse piiride ületamine

Diskretsiooni ületamisega on tegu, kui haldusotsuse tegemisel haldusorgan väljub diskretsiooni normi raamidest. (Mikiver; Roosve 2001:25) Vangistuse täideviimise kontekstist näitena võib tuua kinnipeetavatele distsiplinaarkaristuse määramist, vangistusseaduse § 63 lg 1 lubab kartserisse paigutada kuni 45 ööpäevaks, seega kinnipeetava kartserisse paigutamine 50 ööpäevaks oleks diskretsiooni ületamine, kuna haldust teostav haldusorgan ilmselgelt on väljunud diskretsiooni normi piiridest.

Otsustusdiskretsiooni ületamisega on tegemist ka siis, kui haldusorgan tulenevalt õigusnormist ekslikult arvab, et tal on diskretsiooniõigus, kui tegelikult seda ei ole. Näiteks ametnik esitab haldusorganile lahkumisvalduse ning ametiasutus otsuse langetamisel hakkab teostama diskretsiooni. Tegelikult antud juhul kaalutusõigus puudub ning tegemist on jäiga õigusega. (Mikiver; Roosve 2001:25)

Diskretsiooni ületamisega võib olla tegemist ka haldusorgani tegevusetuse näol. Teatud diskretsiooninormide raames haldusorgan on kohustatud valima, sellist tagajärgi, mille alusel on ta kohustatud tegutsema, aga ta ei tee seda järelikult ei tegutse. (Mikiver; Roosve 2001:25)

Kaalutusõiguse ületamine on kaalutusviga, mis toob kaasa haldusotsuse õigusvastasuse. (Pikamäe 2003:46)

1.2.3 Kaalutusõiguse väärkasutamine

Kaalutusõiguse väärkasutamine või diskretsiooni valekasutus on oluline ja vaieldamatu diskretsiooniviga (Merusk 1997:51). Võib väita, et diskretsiooniviga, mille näol ei ole tegemist diskretsiooni mittekasutamisega või diskretsiooni piiride ületamisega, seisneb diskretsiooni väärkasutamises, seega on diskretsiooni väärkasutamine kõige ulatuslikum kaalutusviga. Kaalutusõiguse objektiivse väärkohaldamisega on tegemist, kui haldusorgan eksib õiguslikes ja faktilistes asjaoludes. (Pikamäe 2003:46) Antud juhul näitena võib tuua ebakorreksetega või ebatäpsetega andmetega arvestamist kaalutusotsuse langetamisel vangla administratsiooni poolt. Ebakorreksetega või ebatäpsetega andmetega tegemist on siis kui kaalutusotsuse tegemisel haldusorgan teatud asjaoludel lähtub vales, mitte objektiivselt või puudulikult informatsioonist. Kinnipidamisasutuses see on võimalik erinevatel põhjustel. Näiteks teatud asjaoludel on võimalik kinnipeetavate surve vanglaametnike peale, mille tulemusena otsuse langetamiseks või langetamisel ametnikud esitavad valed või mitte objektiivsed andmed. Samuti ei ole välistatud ka uurimispõhimõtte osaline eiramine ametnike poolt, sellisel juhul haldusorgan kogub asjas tähtsust omava informatsiooni, kuid nimetatud informatsioon ei ole põhjalik või on puudulik diskretsiooniotsuse langetamiseks.

Tüüpilisema näitena võib tuua olukorra, kui kinnipeetav on esitanud taotluse lühiajaliseks väljasõiduks ning seejärel toime pannud distsipliinirikumise, mille kohta distsiplinaarkaristust ei ole veel määratud. Lühiajalise väljasõidu menetluses ei ole menetlev ametnik teadlik toimuvast distsiplinaarmenetlusest, kuna suuremates vanglates viivad erinevaid menetlusi läbi erinevad ametnikud ja vangla direktorid tegelikkuses vaid kinnitavad määratud distsiplinaarkaristuse. Sellisel juhul võib juhtuda, et kinnipidamisasutuse juht ei kaalu olulisi asjaolusid ja lubab kinnipeetava lühiajalisele väljasõidule, hoolimata sellest, et kinnipeetav ei ole vanglas olles õiguskuulekalt käitunud. Seega võib tekkida oht lubada väljapoole vanglat kinnipeetav, kes on ühiskonnale ohtlik. Andmete puudulikkude esitamist saab vältida ametnike omavahelise infovahetuse parandamisega. (Põbo 2006:13)

1.3 Diskretsiooni kontroll

Käesoleva töö lahutamatuks osaks on diskretsiooni kontrolli vaatlemine. Kuna diskretsiooni kontroll on väga lai mõiste, mis vajab omaette uurimist nii teoorias kui praktikas, lõputöö autor vaatleb diskretsiooni kontrolli olemust väga kitsalt ning ainult seda, mis on vajalik käesoleva töö kontekstis.

Nimetatud mõistet on võimalik selgitada tuginedes R.Alexy veaõpetusele, mille kohaselt eristatakse tulemus- ja kasutamisevigade, lihtsusest tulenevaid ja põhiseadusõiguslike vigade, subsumeerimis- ja kaalumisevigade ning sisulisi ja vormilisi vigade. (Alexy. 1986:707-713) Kaalutlusvigade olemust aitab paremini mõista tulemus- ja kohaldamisvigade eristamise põhimõtete tundmaõppimine. Tulemusveaga tegemist on siis, kui haldusorgani otsus on vastuolus kehtiva õigusega, see ei tähenda, et tulemusveaga on tegemist ainult siis kui on eksitud materiaalse õiguse vastu, kuid ka seda kui haldusotsus on vastuolus formaalse õigusega ehk on vastuolus kõrgemalseisvaga õigusnormiga. Iga tulemusviga toob kaasa kogu akti õigusvastasuse. (Pikamäe. 2006:75-83)

Kohaldamisvead on tulemusvigade proportsionaalne vastand. Kui tulemusvigade puhul pööratakse tähelepanu haldusorgani otsusele siis kasutamisevigade puhul tähelepanu on

suunatud haldusotsuseni jõudmise protsessile. Teisisõnu kohaldamisvead on seotud tulemuseni viinud mõtte-, tahte- ja argumenteerimisprotsessiga (Pikamäe 2006:75-83). Tulemus- ja kohaldamiskontrolli rakendamisel haldusakti kontrollimisel, on võimalikud olukorrad kui haldusotsuse resolutsioon on õige, kuid selle põhjendus on vale. Teisisõnu üks põhjendusviga (kohaldamisviga) ei mõjuta alati otsust (tulemust). Tulemus on vigane siis kui kõik põhjendused on vigased, siit on võimalik järeldada seda, et kui kohaldamisvead puuduvad, puuduvad ka tulemusvead. „Sellel on oluline kontrollitehniline tagajärg. Nimelt muudab positiivselt läbitud kohaldamiskontroll tulemuskontrolli üleliigseks. Vastupidine samas ei kehti. Positiivselt läbitud tulemuskontroll ei asenda kohaldamiskontrolli.” (Pikamäe 2006:75-83) Seega kaalutusõiguse kontrolli all mõeldakse diskretsiooninormi kohaldamiskontrolli. Haldusorgani taga järelevalvet teostav organ ei kontrolli haldusotsuse tulemust iseenesest, vaadeldakse tulemuseni jõudmist.

Enamusel juhtudel diskretsiooni on võimalik kontrollida kahel tasandil 1) vaidemenetluse tasand, mis kujutab endast vaiete läbivaatamist haldusorgani üle järelevalve teostava organi poolt ; 2) kohtuliku kontrolli tasand, mis kujutab endast haldusaja läbivaatamist kohtu erinevates astmetes. Vaidemenetluse tasand on reguleeritud haldusmenetluse seadusega, vaie alluvust sätestab § 73 lg 1, mille kohaselt esitatakse vaie haldusakti andnud või toimingu sooritanud haldusorgani kaudu haldusorganile, kes teostab haldusakti andnud või toimingu sooritanud haldusorgani üle teenistuslikku järelevalvet. Samuti haldusmenetluse seadus § 83 määrab vaide läbivaatamist, mille kohaselt vaiet läbi vaadates kontrollitakse haldusakti andmise õiguspärasust ja otstarbekust, mis omakorda otseselt viitab ka diskretsiooni kontrollile. Kohtuliku kontrolli tasandil kontrollib kohus samuti haldusakti õiguspärasust, kaalutusotsuse puhul kontrollib ka diskretsiooni kasutamist tulenevalt halduskohtumenetluse seadustikust (RT I 1999, 31, 425; 96, 846; 2000, 51, 321; 2001, 53, 313; 58, 355; 2002, 29, 174; 50, 313; 53, 336; 62, 376; 2003, 13, 67; 23, 140; 2004, 56, 403; 2005, 15, 85; 39, 308; 2006, 31, 235; 48, 360; 61, 457; 2007, 12, 66; 67, 413) § 19 lg 6, mis sätestab „Kui asutus, ametnik või avalik-õiguslikke haldusülesandeid täitev muu isik on volitatud tegutsema diskretsiooni (suvaõiguse) alusel, kontrollib kohus ka seda, kas haldusakti andmisel või toimingu sooritamisel on järgitud diskretsiooni piire, eesmärki ning proportsionaalsuse, võrdse kohtlemise ja muid õiguse üldtunnustatud põhimõtteid.“

Töö autor on seisukohal, et kuna vaidemenetluse üheks põhieesmärgiks on halduskohtuliku kontrolli vähendamine ja sellest tulenevalt halduskohtute koormuse vähendamine, peab vaidemenetlus mingil määral täitma halduskohtuliku kontrolli eesmärgi ning olema võimalikult sarnane halduskohtuliku kontrolliga. Sellest tulenevalt käesoleva lõputöö autor leiab, et halduskohtutele soovituslik haldusaktide kontrolliskeem, on sobilik ka vaidemenetluse läbiviimisel.

Haldusakt peab olema õiguspärane nii formaalselt kui ka materiaalselt. Haldusakti formaalse õiguspärasuse eelduseks on (Pikamäe 2003:60):

- 1) Tegutsev haldusorgan peab olema nii funktsionaalselt, territoriaalselt kui ka institutsionaalselt (Merusk; Koolmeister 1995:78-79);
- 2) Järgitud peab olema menetlusreeglid. Teatud juhtudel võivad esineda menetlusele erinõuded. Muidu kehtivad üldised menetlusreeglid, mis on sätestatud haldusmenetluse seaduses;
- 3) Täidetud peavad olema haldusakti vormi ja määratletuse nõuded;
- 4) Arvestada tuleb menetlus- ja vormivigade parandamise võimalust;

Materiaalselt õiguspärase haldusakti puhul peavad täidetud olema alljärgnevad nõuded (Pikamäe 2003:60):

- 1) Volitusnormi koosseis peab haldusakti andmist lubama;
- 2) Volitusnormi õiguslik tagajärg peab kohaldatavat regulatsiooni hõlmama;
  - a) Seotud halduse puhul peab haldusorgan kohaldama seadusega kindlaksmääratud abinõusid;
  - b) Kaalutusõiguse puhul tuleb kontrollida kaalutusõiguse piiridest kinnipidamist ning kaalutusvigade puudumist;

Kuigi eeltoodud haldusaktide kontrolliskeem ei ole siduv ning Eestis seda enamikel juhtudel ei kasutata, on sellest kinnipidamine soovitatav, kuna muudab kontrolliprotsessi argumentatsiooni loogiliselt jälgitavaks. (Pikamäe 2003:62)

2. MÄÄRATLEMATA ÕIGUSMÕISTE

Kui diskretsioon kujutab endast õiguslike tagajärgede valikut (otsustusdiskretsioon, valikudiskretsioon), siis määratlemata õigusmõiste on teokoosseisu ja hindamise ruumi küsimus. Määratlemata õigusmõistel puudub konkreetne mõõdetav sisu, enne vastava normi rakendamist tuleb määratlemata õigusmõistele anda kindlad, mõõdetavad kontuurid ehk sisustada, et seda oleks võimalik seostada konkreetsete eluliste asjaoludega. Seega ei kuulu administratsiooni ülesannete hulka mitte ainult puhas subsumeerimine, vaid ka seadusandja tahte konkretiseerimine. (Põbo 2006:14) Määratlemata õigusmõistega on tegemist siis, kui õigusnorm piiritleb õiguslike tagajärgede eeldused, s.o abstraktsed koosseisulised tunnused, väga üldises plaanis. Subsumeerimisel peab normi rakendaja otsustama õigusnormi poolt antud piirides, kas õiguslike tagajärgede kohaldamise eeldused on olemas ning kas elulised asjaolud vastavad neile. (Merusk 1997:67) Sellest tulenevalt toob määratlemata õigusmõiste endas seadusandja poolt laiemalt väljendatud normatiivse käsu, mis igal konkreetsel üksikjuhtumil täpsustab ja sisustab haldust teostav organ ise.

Kui õigusakt ei sätesta sellise määratlemata õigusmõiste definitsiooni, siis tuleb haldusakti põhjenduses ära tuua, kuidas ja miks just nii otsusetegija sellest mõistest aru saab ja seda sisustab. Kohus ei tohi määratlemata õigusmõistetele tugineva haldusakti kontrollimisel küll hakata mõistet ise sisustama, kuid ta peab saama veenduda, et mõiste sisustamine ei toimunud meelevaldselt. (Aedmaa 2004:307)

Näitena võiks tuua vangistusseaduse § 31 lg 2, mis sätestab, et vangla direktori loal või muu selleks volitatud isiku loal võib kinnipeetaval olla isiklik raadio, televiisor, video- või helikassetmagnetofon või muu vaba aja veetmiseks vajalik ese. Vaba aja veetmiseks ese lubamine on vangla administratsiooni võimalus otsustusdiskretsiooni teostamiseks, kui eelnevalt on tingimata vajalik sisustada määratlemata õigusmõiste „...muu vaba aja veetmiseks vajalik ese...”. Nimetatud mõiste peab sisustama haldusorgan ise ja kui ta on leidnud, et nimetatud asjaolu konkreetsel juhul esineb saab ta asuma kaalutlust teostama.

2.1 Hindamisruumi küsimus

Paljude õigusteoreetikute seisukoht on küll erinev, kuid sisuliselt ulatusliku ühisosaga, mille järgi määratlemata õigusmõistete sisustamise kohtulik kontroll on võimalik piiratud ulatuses. Määratlemata õigusmõisted võimaldavad erinevaid väärtushinnanguid. Asja menetleval haldusorganil on suurem asjatundlikus ja rohkem kogemusi, lisaks sellele on ta konkreetsele probleemile lähemal kui kohus. (Mikiver; Roosve 2001:27) Sellist seisukohta toetab hindamise ruumi doktriini väljatöötanud O.Bachof. Tema arvates kuulub määratlemata õigusmõistete rakendamisel hindamise ruum administratsioonile, mille üle kohus ei või teostada kontrolli. O.Bachofi arvates on seadusandja võtnud kasutusele määratlemata õigusmõiste seetõttu, et ta ettekujutus vastavast väärtusest kujuneb üksnes subjektiivsel ettekujutusel asjast. Vastava väärtuse objektiivsust kõige paremini saaks hinnata asja menetlev ning antud küsimuses pädev haldusorgan, selle seisukoha ülehindamine ehk kontroll halduskohtu poolt toob uuesti kaasa subjektiivse seisukoha vastava väärtuse hindamisel, mida seadusandja on üritanud vältida määratlemata õigusmõiste rakendamisel. Seetõttu O.Bachof on seisukohal, et kohtul on õigus kontrollida üksnes seda, kas ei ole ületatud sellise hindamisruumi piire.

K.Merusk on esitatud administratsiooni hindamise ruumi põhjendavad käsitlused kokku võtnud järgmiselt (Merusk 1997:76-77):

1. Seadusandja volitab määratlemata õigusmõistete kasutuselevõtmisega administratsiooni tegema ainuvastutavaid ja kohtu poolt üksnes piiratud ulatuses ülekontrollitavaid otsustusi;
2. Määratlemata õigusmõisted sisaldavad erinevaid hinnanguid ning seetõttu ei ole ka normiloogika alusel teha ühte ja „õiget“ lahendit;
3. Administratsioonil on suurem asjatundlikus ja kogemused ning ta näeb haldusprobleeme lähemalt;
4. Mõned otsustused on lubatavad ja neid ei saa kohtute poolt üle korrata;
5. Administratsioon (täidesaatev võim) on iseseisev riigivõim, kellele kuulub iseseisev vastutusala, mis asub väljaspool kohtualluvust.

Vastupidist seisukohta esindavad seaduse rakendamise doktriini pooldajad. Käsitletav seisukoht põhineb järgmistel alustel. Esiteks õiguste rakendamise kogemustel teistes

õigusvaldkondades. Nii tsiviil- kui ka kriminaalõiguses esineb samuti määratlemata õigusmõisteid ja neid tuleb konkretiseerida. Ka siin on sageli tegemist asjadega, mille kohta kohtunikel puuduvad teadmised ning kogemused, seetõttu kasutatakse ka asjatundjate abi, et teha õige otsustus. Kui see on nii, siis miks peaks see teisiti olema haldusõiguses ning haldusotsuste kohtulikul kontrollimisel? (Põbo 2006:17-18)

F.Ossenbühl on leidnud, et määratlemata õigusmõiste tõlgendamine pigem kuulub kohtuvõimu tavapärase funktsioonide hulka, kui administratsiooni ülesannete hulka. (Merusk 1997:77)

3. KINNIPPEATAVATELE VABA AJA VEETMISEKS ESEMETE LUBAMINE, ÕIGUSLIKU REGULATSIOONI ANALÜÜS

Käesolevas peatükiks lõputöö autor käsitleb vangistusseaduse §-31, kui kinnipeetavatele vaba aja veetmiseks ese lubamist reguleerivat õigusnormi. Antud peatükis toimub nimetatud õigusnormi vaatlus ja selle analüüs käesoleva lõputöö piires. Lisaks sellele lõputöö autor vaatab antud õigusnormi eelnevalt kehtinud vangistusseaduse redaktsioonides ja võrdleb seda tänapäeval kehtiva redaktsiooniga.

3.1 Regulatsiooni diskretsioon

Nagu üleval mainitud oli on vangistusseaduse § 31 kõrgem õigusnorm, mis reguleerib kinnipeetavatele esemete lubamist vaba aja veetmiseks. Kui vaadelda nimetatud õigusnormi lähemalt siis ilmselgelt on näha, et „põhiregulaatoriks” on vangistusseaduse § 31 lg 2, mis sätestab, et vangla direktori või tema määratud isiku loal võib kinnipeetaval olla isiklik raadio, televiisor, video- või helikassetmagnetofon või muu vaba aja veetmiseks vajalik ese, kui nende kasutamine ei riku vangla sisekorraeskirja ega häiri teisi isikuid. Antud õigusnorm on suunatud konkreetsele sotsiaalsele grupile, kinnipeetavatele. Sellest tulenevalt norm toimib ainult vangistuse täideviimise kontekstis. Tuginedes sellele pädevaks haldusorganiks ülalnimetatud haldusnormi rakendamiseks on vangla administratsioon, seda rõhutab vangistuseaduse §-31 lg 2 algus „vangla direktor või tema määratud isik...”. Normi faktilises koosseisus on toodud eeldused, milliste üheaegsel täitmisel kinnipeetavale võib lubada vaba aja veetmiseks vajalikku eset. Eelduseks on väljend „...kui nende kasutamine ei riku vangla sisekorraeskirja ega häiri teisi isikuid.” Antud õigusnormi selline sõnastamine loob seose avaldaja käitumisega ning tema iseloomu omadustega, millega haldusorgan avalduse menetlemisel peab tingimata arvestama. Nimetatud seos on loodud just avaldaja käitumisega kuna avaldaja on taotletava vaba aja veetmiseks vahendi potentsiaalne kasutaja ning samuti vastutav isik selle vahendi kasutamise eest. Nimetatud õigusnormis on selgelt viidatud sellele, et vaba aja veetmiseks vahendi kasutamisega ei tohi rikkuda vangla sisekorraeskirja ning häirida teisi isikuid.

Sisuliselt see tähendab ka seda, et vastavasisulise avalduse menetlemisel menetleja peab eelnimetatud eelduste täitmist välja selgitama. Selge on see, et nimetatud eelduste täitmise uurimine haldusmenetluse raames on väga mahukas ja keeruline protsess, kuid vaatamata sellele menetlejal on kohustus kõik asjas tähtsust omavad asjaolud kontrollida. Ainuüksi eeldus, mis sätestab „...kui nende kasutamine ei riku vangla sisekorraeeskirja...” nõuab menetleja poolt tohutult ressursi, kuna selle sättega kaasneb uurimiskohustus, mis nõuab konkreetset ja täpset vastust, kas vaba aja veetmiseks vajaliku vahendi kasutamine taotleja poolt rikub vangla sisekorraeeskirja või mitte? Selle uurimine hõlmab vangla sisekorraeeskirja väga laialt alustades finantsvahendite olemasolu täpsustamisega lõpetades julgeoleku riskide kaalumise iga konkreetse vahendi puhul (eelkaalumine). Teiseks eelduseks on „...kui nende kasutamine ei häiri teisi isikuid.” Käesoleva lõputöö autor on seisukohal, et eelduse selline sõnastus on seotud teiste isikute rahuga. Sellest tulenevalt õiguspärase otsuse langetamiseks menetleja on kohustatud välja selgitama, millisel moel taotletava vahendi kasutamine taotleja poolt võiks häirida teisi isikuid ning riivata teise isikute põhiõigusi, milliseid vangistuse täideviimine oma olemuselt ei piira. Analüüsitava õigusnormi tagajärjeks on dispositsioon, alternatiivse koosseisuga, kuna tagajärge võib esineda kaks: 1) vangla direktor või tema määratud isik lubab kinnipeetavale vaba aja veetmiseks vajaliku eseme kasutamist; 2) vangla direktor või tema määratud isik keeldub vajaliku vaba aja veetmiseks eseme lubamisest. Seega tegemist on kaalutusnormiga, milles esineb otsustusdiskretsioon, kuna haldusorganil jääb õigus kaaluda, kas peale subsumeerimist lubada kinnipeetavale kasutusele vaba aja veetmiseks vajalikku eset või mitte. Käesoleva lõputöö autor veelkord rõhutab sellele, et kaalumine tagajärje kohaldamise üle on võimalik üksnes siis, kui on täidetud õigusnormi kõik eeldused üheaegselt.

3.2 Regulatsiooni määratlemata õigusmõiste ja selle sisustamine

Samuti eksisteerib esitatud õigusnormis määratlemata õigusmõiste „... ja muud vaba aja veetmiseks vajalikud esemed.”, see asjaolu oluliselt raskendab antud kaalutusnormi rakendamist. Seadusandja on jätnud seadusesse avara sisuga õigusmõiste. Ühest küljest jätab antud määratlemata õigusmõiste õiguse kinnipeetavale taotleda vangla administratsioonilt kasutamiseks ka muid vaba aja veetmiseks vajalikke esemeid peale

isikliku raadio, televiisori, video- või helikassetmagnetofoni ning teiselt poolt selle määratlemata õigusmõiste sisustamine eeldab haldusorganilt „...kaalumist ja väärtuste tunnetamist...“, millised seonduvad kinnipeetavate vaba aja veetmisega (Mikiver; Põllumäe. 2003, lk 115).

Vangistusseaduse esimesele eelnõule lisatud seletuskirja järgi on vangistuse põhifaasi kõige olulisemaks küsimuseks ja samas ka resotsialiseerimisabinõude ellurakendamise raskuspunkt kinnipeetava hõivatus. Vangistusseaduse eelnõu reguleerib ka kinnipeetava vaba aja veetmist, mille kohaselt kinnipeetava individuaalõpe, usualane tegevus ning üldise informatsiooni saamine (raadio, televisioon, ajalehed, ajakirjad) ja muud enesearendamise võimalused toimuvad vaba aja raames. Nagu me näeme, on ülaltoodud vaba aja veetmise võimalused ning sellega kaasnev erandkorras asjade lubamine on suunatud isiku arendamisele. Sellest tulenevalt võib järeldada seda, et vaba aja veetmise esemed on kinnipeetavale ettenähtud ainult informatsiooni saamiseks ehk ainult enesearenguks. Sellise lähenemisega me lülitame kinnipeetavate meelelahutuse vaba aja veetmise jadast välja. Kuid samas ei tohiks me unustada ka seda, et kinnipeetava vaba aja sisustamise eesmärgiks on luua vanglas soodne sotsiaalne atmosfäär, mis põhimõtteliselt tähendab anda kinnipeetavatele võimalust tegeleda vabal ajal sellega, millega nad tahaksid ning selle abil anda algtõuge mõistlikule vabaaja kujundamisele ka pärast vabanemist. Lähenedes ülevaltoodud väitele teiselt poolt, võib aga asuda seisukohale, et sellise vabaaja veetmise poliitikaga võib kinnipidamisasutus muutuda mugava äraolemise kohaks. See aga on vangistuse täideviimisel lubamatu. Samuti on selge see, et vangla ei ole ega saakski olla haldusorgan, mis võimaldab kinnipeetavale olla vaba ka sellistes otsustes, mis seonduvad tema vabaaja veetmise vahendite valikuga. Määratlemata õigusmõiste sisustamisel jäävad arusaamatuks vaba aja veetmise eesmärgi saavutamise viisid. Seetõttu lahendamatuks jääb küsimus, kas sotsiaalselt soodsa atmosfääri loomine vanglas peaks toimuma läbi kinnipeetava arengu või läbi kinnipeetava meelelahutuse või kaasates mõlemaid komponente. Siinjuures tuleb märkida, et erialakirjanduses puudub siiani selge seisukoht, milline peaks olema vangla vabaajapedagoogika. (<http://web.riigikogu.ee/ems/sarosbin/mgetdoc?itemid=990410002&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11>) Siinkohal lõputöö autor peab vajalikuks viidata ka sellele, et käesoleva lõputöö raames viiakse läbi vanglate sotsiaaltöötajate ankeetküsitluse, mis annaks kompetentse arvamuse vangistusseaduse § 31 lg 2 määratlemata õigusmõiste sisustamisel, mis omakorda on aluseks vangla vabaajapedagoogika kujundamisel.

3.3 Täiendavad regulatsioonid

Käesolevas alapeatükis lõputöö autor vaatleb vangistusseaduse § 31 täiendavaid sätteid ehk vangistusseaduse § 31 lg 1 ja lg 3. Vangistusseaduse § 31 lg 1 sätestab „Vanglas võimaldatakse jälgida raadio- ja televisioonisäateid.” Lõputöö autor on asunud seisukohale, et antud õigusnormi selline sõnastus mingil määral kohustab vangla administratsiooni tagama võimalust kinnipeetavatele jälgima raadio- ja televisioonisäateid, kuid samas käesolev õigusnorm ei reguleeri, millisel viisil ja millise sagedusega tuleks võimaldada kinnipeetavatele televisiooni- ning raadiosaadete jälgimist. Lõputöö autor on seisukohal, et käesoleva õigusnormi on võimalik tõlgendada mitmeti, üheks võimaluseks on, võimaldada igasse kambrisse televiisorit ja raadiot riigi poolt. M.Põbo oma bakalaureusetöös „Diskretsiooni teostamine ja määratlemata õigusmõisted vangistuse täideviimisel Eesti vanglasüsteemis” viitab sellele, et selline probleemi sisuline lahendus on võetud kasutusele mitmetes Soome vanglates. Vastava taktika valiku põhjendatakse sellega, et väheneb kinnipeetavate isiklike asjade hulk vanglates seega on lihtsam teostada kontrolli ja järelevalvet kinnipeetavate üle. Samuti väheneb vanglate direktorite koormus diskretsiooni teostamisel (Põbo 2006:36). Käesoleva lõputöö autor nõustub sellega, et sellise lahenduse puhul väheneb kinnipeetavate isiklike asjade arv ning sellega, et väheneb vangla direktorite koormus diskretsiooniotsuste langetamisel. Kuid ei nõustu väidega, et sellise lahendusega on lihtsam teostada kontrolli ja järelevalvet kinnipeetavate üle. Kinnipeetavate isiklike asjade hulk vanglas väheneb, küll aga ei vähene asjade hulk kambrites ning seega ei vähene kinnipeetavate üle järelevalvet teostavate ametnike (valvurite- ja/või läbiotsimisrühmade) töökoormus. Lisaks kõigile see asjaolu, et vaba aja veetmiseks vajalik ese kuulub riigile ehk vanglale võimaldab kinnipeetavale kasutada antud eset peidikuna vanglas keelatud esemete hoidmiseks, kuna võimaldatud elektriseadet ja selle kasutamist ei ole võimalik seostada konkreetse kinnipeetavaga (kui kambris on rohkem kui üks kinnipeetav isik), mis omakorda oluliselt raskendab menetleja tööd keelatud eseme avastamisel sellises peidikus.

Teise varinadina oleks võimalik vaadelda kinnipeetavate ühise televisiooniruumi kasutamist ühe sektsiooni piires. Selline asja lahendus on sisuliselt sarnane eelnevalt nimetatud variandiga, võimaldada igasse kambrisse televiisor ja radio ning vangistuse

täideviimise kontekstis kannab sarnased plussid ja miinused, millised on eelneva laheduse juures väljatoodud. Kuid lisaks sellele käesoleva variandi puhul mingil määral eksisteerivad mõned julgeoleku riskid. Tihtipeale kinnipeetavatel on erinevad soovid ja eelistused televisiooni- ja raadiosaadete valikul ning lahknevused selles valdkonnas toovadki kaasa teatud riskid.

Alternatiivina oleks võimalik vaadelda „kinosaali” varianti. Selline kinnipeetavate vaba aja sisustamise variant, on laialt kasutusel Venemaa laagertüüpi vanglates. Selge on see, et sellise alternatiivi puhul prevaleerivad pigem negatiivsed asjaolud. Ainuüksi see, et tegemist on kinnipeetavate suuremate gruppidega, teeb vastava meetodi kasutamist vastuvõetamatuks Eesti vanglasüsteemi jaoks. Kuna nimetatud probleem on peaaegu lahendamatu või ebaproportsionaalselt lahendatav.

Nagu on näha vangistusseaduse § 31 lg 1 on võimalik tõlgendada erinevalt, kõik ülalmainitud tõlgendamise võimalused Eesti vangistusõiguses keelatud ei ole. Kuid vaatamata sellele ei ole need võimalused kasutusel Eesti vanglates. Eesti vanglasüsteemis vastava suunda näitab vangistusseaduse § 31 lg 2, mis teiste võimalike variantide kõrval soovitab vangla administratsioonile ikkagi kaaluda kinnipeetavate isiklike vaba aja veetmise vahendite võimaldamist kambris. Seega vangistusseaduse § 31 lg 1 ja 2 omavahelises koostoimes, määravad vangistuse täideviimisel eelistatuma viisi kinnipeetavate vaba aja veetmiseks vajalike vahendite kasutamisel. Sellises valguses lähenedes on võimalik välja lugeda vangistusseaduses § 31 lg 1 seadusandja soovi võimaldada vanglas raadio- ja televisioonisaadete vaatamist, läbi raadio- ja telekanalite translatsioonide võimaldamise, vastavate elektriseadmete olemasolul. Siinkohal lõputöö autor tuginedes eelnevale analüüsile asub seisukohale, et seadusandja on sõnastanud vangistusseaduse § 31 lg 1 mitte eesmärgipäraselt. Samuti lisaks eelnevale analüüsile lõputöö autor peab vajalikuks viidata ka sellele, et oleks absurdne oletada seda, et vangla administratsioon peaks võimaldama televisiooni- ja raadiosaadete jälgimist elektriseadmete tagamise näol. Seega lõputöö leiab, et seadusandjal tuleks täpsustada, mida on mõeldud vangistusseaduse § 31 lg 1 all.

Vangistusseaduse § 31 lg 3 sätestab „Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud elektriseadmete kasutamise kulud kannab kinnipeetav”. Faktiliselt on nimetatud õigusnorm täpsustava funktsiooniga ning selgelt ja üheselt mõistetavalt väljendab oma eesmärgi.

3.4 Kehtiva ja eelnevalt kehtinud regulatsioonide võrdlemine

Vangistusseaduse § 31 lg 2 viimase muudatuse kohaselt võib vangla direktor deligeerida oma otsustusdiskretsiooni vaba aja veetmiseks vajaliku eseme loa andmisel mõnele muule ametnikule. Vangistusseaduse 11.09.2006.a. eelnõu algteksti alusel on § 31 lg 2 muutmine vajalik, kuna vangla juhtimine hõlmab palju valdkondi, sellest tulenevalt vangla direktoril on üksi keeruline teha kõiki otsuseid. Vaba aja veetmiseks vajaliku eseme jaoks loa andmine, ei ole otsus mis võiks ohustada vangla julgeolekut. Selle puhul ei saa olla tegemist ka kinnipeetava õiguste olulise piiramisega, kuna kinnipeetaval puudub subjektiivne õigus vaba aja veetmise vahendi kasutamise nõudmiseks. Seetõttu on otstarbekas, et suuremates vanglates saaks vangla direktor määrata mõne muu ametniku (nt asetäitja), kelle pädevuses oleks selliste lubade andmine. (<http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=062550008&login=proov&pas...>)

M.Põbo oma bakalaureusetöös mainis fakti, et erandkorras lubatavate esemete lubamise kaalumise andmine direktori ainupädevusse on ebamõistlik ja tundub ressursi raiskamisena. Võimaliku lahendusena pakub ta direktoritele delegerimisvõimaluse andmise. Sellisel juhul direktori ülesandeks oleks otsustus raamistik ja lubamise tingimused ära määrata ja otsustamine anda isikutele, kes igapäevaselt kinnipeetavatega tegelevad ja kindlasti ka oluliselt paremini kinnipeetavate kohta käivat informatsiooni valdavad. Iga 25-50 kinnipeetava kohta on vanglas olemas inspektor-kontaktisik, kes igapäevaselt tegelevad kinnipeetavate ja nendega seonduvate probleemide lahendamise ja edastamisega vangla juhtkonnale. Oleks otstarbekas lubamise menetlemine suunata inspektor-kontaktisikutele ning selle menetluse tulemusena diskretsiooniotsuse langetamine osakonnajuhatajale või osakondade peaspetsialistidele. (Põbo 2006:35-36)

Käesoleval hetkel vangla sisekorraeeskiri (RTL 2000, 134, 2139; 2001, 135, 1949; 2002, 66, 1030; 2003, 41, 593; 2004, 8, 120; 2006, 36, 622; 61, 1099; 2007, 13, 192; 13, 192; 13, 192; 73, 1258; 82, 1399; 82, 1399) ei reguleeri kinnipeetavatele vaba aja veetmiseks vajalike esemete lubamist, kuna § 59 lg 2 on tühistatud. Oma kursusetöös „Vangla direktori kaalutusõigus kinnipeetavale erandkorras asjade lubamisel” lõputöö autor on uurinud vangla sisekorraeeskirja § 59 lg 2 ning on jõudnud järeldusele, et käesolev

õigusnorm kordab vangistusseaduse sätteid ning täpsustab vangistusseadust ainult televiisori diagonaali osas, mis kehtinud normi alusel ei tohtinud ületada 37 cm.

Samuti vaba aja veetmiseks esemete lubamine on täiendavalt reguleeritud erinevate vanglate kodukordades. Näitena võiks tuua Tartu Vangla direktori 30. jaanuari 2008. käskkirja nr 1-3/10 Tartu Vangla kodukord, kus on piisava täpsusega reguleeritud:

1. Vaba aja veetmise vahendite laost väljastamise alused, Tartu Vangla kodukord p 10.5
2. Isiklike elektriseadmete ekspluatatsioon vanglas, Tartu Vangla kodukord p 10.6; 10.7 ja 10.11
3. Isiklike elektriseadmete ekspluatatsioonist tulenevad kohustused, Tartu Vangla kodukord p 10.7; 10.8; 10.9 ja 10.12
4. Vangla vastutus isikliku elektriseadme kahjustuste tekkimisel, Tartu Vangla kodukord p 10.10

Seega lõputöö autor asub seisukohale, et vangistusseaduse § 31. täiendamine ja täpsustamine vanglate kodukordades on vajalik.

4. MÄÄRATLEMATA ÕIGUSMÕISTE SISUTAMINE. SOTSIAALALA SPETSIALISTIDE KÜSITLEMINE

Käesoleva töö sisejuhatuses lõputöö autor väidab, et kinnipeetavate vabaaja veetmiseks elektrivahendite kasutamist reguleerib vangistuseseaduse § 31. Kuid antud õigusnormi rakendamist raskendab asjaolu, et kaalutlusnorm sisaldab ka määratlemata õigusmõistet „... ja muu vaba aja veetmiseks vajalik ese...“. Lisaks sellele lõputöö autor asub seisukohale, et käesoleva lõputöö raames on vajalik uurida nimetatud määratlemata õigusmõistet ja selle sisustamise võimalusi, kuna määratlemata õigusmõiste antud juhul on tihedalt seotud vangla vabaaja pedagoogikaga. Teisisõnu lõputöö autor on asunud seisukohale, et vangistuseseaduse § 31 lg 2 määratlemata õigusmõiste sisustamine tähendab kinnipeetavate jaoks teatud tegevust vabal ajal, mis tulenevalt vangistuseseadusest peab olema kooskõlas vangistuse täideviimise eesmärkidega. Sellise tegevuse määramisel vangla administratsioon peab lähtuma üldtunnustatud sotsiaalpedagoogilisest seisukohast, mis siiani puudub. Selle seisukoha väljaselgitamine ja seega määratlemata õigusmõiste sisustamine lõputöö raames on sotsiaalala spetsialistide küsitluse eesmärgiks.

4.1 Küsitluse põhimõtted

Sotsiaalala spetsialist antud küsitluse raames on isik, kes on teenistuses vanglasüsteemis, vangla sotsiaalosakonna koosseisus ning kellel on omandatud vähemalt sotsiaal- või pedagoogiline kõrgharidus või rakenduslik kõrgharidus huvijuhil erialal. Küsitluse sihtgrupiks on valitud vanglate sotsiaalosakondade juhatajad, sotsiaaltöötajad, sotsiaalosakondade huvijuhid ning Justiitsministeeriumi vanglate osakonna sotsiaalala spetsialistidele. Küsitlus on kajastatud käesoleva töö lisa 2 ja kujutab endast küsimustiku, milles on esitatud kolm küsimust. Nende küsimuste abil autor üritab välja selgitada, milline vaba aja tegevus spetsialistide arvamusel on kõige tõhusam vahend vangistuse eesmärkide saavutamiseks ning spetsialistide poolt nimetatud tegevused seostatakse vaba aja veetmise vahenditega ehk esemetega. Lõputöö autor on seisukohal, et sellisel lähenemisel on mingil määral võimalik välja selgitada konkreetsete vaba aja veetmise vahendite vajadust ning

seeläbi kujundada vangistusseaduse § 31 lg 2 määratlemata õigusmõiste sisustamise suunda. Küsimustik oli laiali saadetud kõikidele teenistujatele, kes kuuluvad ülalnimetatud sihtgruppi alla ehk ligikaudu 60 sotsiaalala spetsialistile. Küsimustikule vastanute arv üldseisukoha tähistamiseks oli minimaalne, kuid vaatamata sellele lõputöö autor on asunud seisukohale, et vastanute arv oli ikkagi piisav üldise seisukoha määramiseks kinnipeetavate vaba aja veetmisest. Seda tõestab ka see asjaolu, et küsitluse tulemused olid omavahel väga sarnased ja üldises vangistuse täideviimise kontekstis langesid sotsiaalala spetsialistide arvamused kokku.

4.2 Küsitluse sisu ja tulemused

Küsimustiku esimene küsimus kujutas endast pingerea koostamist. Vastajatele olid ette antud 8 varianti kinnipeetava vaba aja sisustamiseks, nendest kolm kinnipidamisasutused peavad tagama kohustuslikus korras. Residentide ülesandeks oli asetada pingereas nimetatud tegevused selliselt, et kõige olulisem tegevus (kõige tõhusamalt aitab kaasa kinnipeetava isiku rehabiliteerimisprotsessile) oleks pingerea esimene ning kõige väheolulisem tegevus oleks pingereas viimane. Üldkokkuvõttes iga vaba aja veetmise viisi summaarse keskmise arvutamisel kujunes järgmine pingerida vt. Tabel 1:

Tabel 1. Pingerida kinnipeetava vaba aja veetmise vahenditest

Jrk nr	Kinnipeetava vaba aja veetmise vahend
1	Vaba aja veetmise ringid
2	Kirjandus
3	Ajalehed ja ajakirjad
4	Raadio
5	Spordisaal (kehakultuur)
6	Televisioon
7	Arvuti
8	Mängukonsool

Esile on tõstetud need kinnipeetavate vaba aja veetmise vahendid, millised kinnipidamisasutused peavad tagama kohustuslikus korras.

Tulenevalt toodud pingereast on näha, et sotsiaalala spetsialistide arvamusel elektrilised vahendid kinnipeetavate vaba aja veetmiseks on enamuses pingerea viimased. Pingerea esimeste seas on need tegevused, millised ei eelda elektrivahendite olemasolu kinnipeetaval. Lisaks sellele kolme pingerea esimeste ja viimaste vahendite omavahelisel võrdlemisel on märgata, et esimesed vaba aja sisustamise võimalused kannavad mitte ainult meelelahutusliku funktsiooni, vaid on suunatud kinnipeetava arengule võrreldes viimastega.

Sotsiaalala spetsialistide teine ja kolmas küsimused olid nn. kontrollküsimused. Nende esitamine oli vajalik pingerea tulemuste kontrollimiseks ning täpsema suuna määramiseks kinnipeetavate vaba aja veetmises. Teise ja kolmanda küsimuste tulemused suuremal määral langesid kokku pingerea summaarse tulemusega. Äramärkimist väärib see asjaolu, et küsimustiku kolmanda küsimuse puhul, mis kõlas järgmiselt „Nimetage ülaltoodud pingerea esemed, millised Teie arvates ei ole vajalikud kinnipeetavatele vaba aja sisustamiseks vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamiseks? Põhjendage.”, tulemused täielikult langesid kokku püstitatud pingereaga. Vastusteks olid arvuti ja/või mängukonsool. Lisaks sellele iga sotsiaalala spetsialist on toonud põhjendused, millele tuginedes olid tehtud vastavad valikud pingerea lahendamisel. Ülaltoodust on võimalik teha järgmised järeldused: 1) vangla vaba aja pedagoogika peab põhinema mitte ainult meelelahutusel vaid eeskätt kinnipeetava arenguprotsessidel; 2) kaasates selleks ainult need elektrilised vaba aja veetmise vahendid, millised tagavad pigem kinnipeetavate arengu.

5. MENETLUSSÜSTEEM. INSPEKTOR-KONTAKTISIKUTE KÜSITLUS

Käesoleva lõputöö üheks eesmärgiks on uurida taotluste menetlussüsteemi kinnipeetavate vaba aja veetmiseks asjade lubamisel. Käesolev küsitlus on suunatud vanglate inspektor-kontaktisikutele, kes igapäevaselt tegelevad vastavasisuliste taotluste menetlemisega, tulenevalt oma teenistuskohustustest. Lõputöö autor peab vajalikuks uurida nimetatud menetlussüsteemi kuna see on otseselt seotud kaalutusotsuse langetamisega ja selle õiguspärasusega. Nagu teada on kaalutusõiguse alusel antud haldusakti põhjenduses tuleb märkida kaalutlused, millest haldusorgan on haldusakti andmisel lähtunud. Lõputöö autor on seisukohal, et need kaalutlused selgitatakse välja menetluse käigus ja seega kaalutusotsus suuremal määral sõltub tuvastatud asjaoludest.

5.1 Küsitluse põhimõtted

Nagu üleval mainitud oli küsitluse sihtgrupiks on inspektor-kontaktisikud või vangistuse peaspetsialistid, kes igapäevaselt oma teenistusülesannete tõttu on seotud kinnipeetavate vaba aja veetmiseks esemete taotluste menetlusega. Antud küsitlus on kajastatud käesoleva lõputöö lisas 1 ning kujutab endast küsimustiku, kus on üheksa küsimust, millised on otseselt või kaudselt seotud taotluste menetlussüsteemiga. Lõputöö autor on seisukohal, et sellisel lähenemisel on võimalik välja selgitada erinevates vanglates rakendamist leidnud menetlussüsteemide erinevusi, nende plusse ja miinuse ning seeläbi leida teed menetlussüsteemi ühtlustamiseks eesti vanglates. Küsimustik oli laiali saadetud Tartu, Murru ja Tallinna vangla inspektor-kontaktisikutele ja peaspetsialistidele ehk ligikaudu 75 vanglaametnikule. Vastanute arv oli piisav antud uurimuse eesmärgi saavutamiseks.

5.2 Küsitluse sisu ja tulemused

1. Millisel moel jõuab Teieni informatsioon kinni peetava isiku soovist vaba aja veetmisel kasutada elektriseadet (vastavuses vangistusseaduse §-ga 31)? 100% vastanutest - kinnipeetav avaldab soovi suuliselt inspektor-kontaktisikule, mille järgi saab blanketti ja esitab taotluse kirjalikult vangla direktorile.

2. Kas informatsiooni edastamine toimub vangla administratsiooni poolt väljatöötatud blanketil või vabas vormis? 100 % respondentidest vastasid, et taotlust esitatakse selleks väljatöötatud blanketil. See asjaolu, et igas vanglas taotlused esitatakse selleks väljatöötatud blankettidel, ei tähenda seda, et menetluse käik vanglates on identne. Iga vangla administratsioon kinnitab blanketti oma erisustega konkreetse vangla kodukorras. Seda tõendavad käesoleva küsitluse edasised tulemused.

3. Kas taotluse esitamisel kinnipeetav põhjendab või peab põhjendama taotletava elektriseadme vajadust? (*Võimalusel nimetage Teie parktikast üks põhjendus, mis on toonud kinnipeetavad taotluse esitamisel*) 50 % Murru vangla vastanutest - kinnipeetav põhjendab või peab põhjendama taotleva elektriseadme vajadust ning ülejäänud 50 % leidis, et kinnipeetavad ei põhjenda või ei pea põhjendama elektriseadme vajadust. Tartu vanglas respondentide vastused jagunesid 44 % ja 56 % vastavalt ja Tallinna vanglas 20 % ja 80 % vastavalt. Üldkokkuvõttes 38 % vastanutest on seisukohal, et kinnipeetav põhjendab või peab põhjendama taotleva elektriseadme vajadust ja 62 % on seisukohal., et kinnipeetav ei põhjenda või ei pea põhjendama elektriseadme vajadust.

4. Millised menetlustoimingud Te selliste taotluste menetlemisel teostate? (*Näiteks: elektriseadme võimsuse väljaselgitamine; rahaliste vahendite olemasolu väljaselgitamine kinni peetava isiklikul vanglaarvel jne. Põhjendage.*) Menetlustoimingud enamuses kattuvad, standardse menetlustoimingute paketti kuuluvad: 1) taotleja staatus süüdimõistetu või vahistatu; 2) taotletava eseme olemasolu ja selle võimsus; 3) kambris olemasolevad elektrivahendid kinnipeetava vaba aja veetmiseks; 4) kinnipeetava režiimikuulekus ning 5) finantsvahendite olemasolu kinnipeetava isiklikul arvel. Üks küsitletavatest respondentidest on täiendavalt ära märkinud, et kaalub kuidas taotletav ese

mõjutab vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamist konkreetse kinnipeetava puhul ning kui suur on võimalus segada teisi vanglas viibivaid isikuid taotletava eseme ekspluateerimisel.

5. Kes Teie vanglas otsustab lõplikult kinni peetavale vaba aja veetmiseks eseme lubamise üle? (*Nimetage täpne ametikoht*) Murru vangla – vangla direktor, Tartu vangla – direktori asetäitja vangistuse alal, Tallinna vangla – direktori asetäitja.

6. Kui lõplik otsustaja ei ole Teie, kas ka sellisel juhul jääb Teile võimalus esitada oma arvamus või ettepanek lõppotsustajale? 100 % respondentidest esitavad oma arvamus kaalutlusõiguse teostajale.

7. Millistest täiendavatest aspektidest lähtute ettepaneku või arvamuse esitamisel, väljaarvatud kohustuslikud menetlustoimingud? Antud juhul tegemist on kontrollküsimusega, mis täpsustab ning täiendab neljandat küsimust.

8. Millises vormis esitatakse kinni peetavale vangla administratsiooni poolt tehtud otsus? Murru vangla – otsust esitatakse kinnipeetavale resolutsiooni näol kinnipeetava poolt esitatud taotlusblanketil. Tartu vangla – 60 % respondentidest esitavad otsust haldusakti näol, 30 % teeb seda suuliselt või kirjalikult taotlusblanketi peal ja 10 % teeb seda vastavalt kinnipeetava soovile.

9. Täiendavad andmed menetluskäigu kohta. (*Kui leiate, et käesolev küsitlus ei hõlmanud menetluskäigus kohta mõnda olulist aspekti, siis palun täiendage*) Küsimuse eesmärgiks on täiendada ja uurida täpsemalt konkreetse kinnipidamisasutuse menetluse erisusi. Lõputöö autor on asunud seisukohale, et äramärkimist väärivad vaid mõned täiendused. Teatud grupp respondentidest on seisukohal, et vangistuseseaduse § 31 lg 2 määratlemata õigusmõiste võiks olla seaduses täpsemalt lahti selgitatud, kuid samas ei ole kinnipeetavatel vajadust muid vaba aja veetmise vahendite järele peale televiisori või raadio, kuna vangla piisavalt tagab kinnipeetavatele vaba aja tegevusi. Samuti mõned küsitletud vanglaametnikud on seisukohal, et kinnipeetava vaba aja veetmiseks vajalike vahendite taotluste menetlussüsteem võiks eesti vanglasüsteemis olla ühtne sõltumatult konkreetsest vanglast. Küsitluse tulemused on piltlikult kajastatud tabelis 2.

Tabel 2. Menetlussüsteem.

Küsimus	Tartu Vangla	Tallinna Vangla	Murru Vangla
Millisel moel jõuab Teieni informatsioon kinni peetava isiku soovist vaba aja veetmisel kasutada elektriseadet (vastavuses vangistusseaduse §-ga 31)?	suuliselt ning selle järgi blanketil 100%	suuliselt ning selle järgi blanketil 100%	suuliselt ning selle järgi blanketil 100%
Kas informatsiooni edastamine toimub vangla administratsiooni poolt väljatöötatud blanketil või vabas vormis?	blankett 100%	blankett 100%	blankett 100%
Kas taotluse esitamisel kinnipeetav põhjendab või peab põhjendama taotletava elektriseadme vajadust?	44% põhjendab 56% ei põhjenda	20% põhjendab 80% ei põhjenda	50% põhjendab 50% ei põhjenda
Millised menetlustoimingud Te selliste taotluste menetlemisel teostate?	1)taotleja staatus; 2)eseme olemasolu ja võimsus; 3)olemasolevad el.vahendid; 4)režiimikuulekus; 5)finantsvahendid	1)taotleja staatus; 2)eseme olemasolu ja võimsus; 3)olemasolevad el.vahendid; 4)režiimikuulekus; 5)finantsvahendid	1)taotleja staatus; 2)eseme olemasolu ja võimsus; 3)olemasolevad el.vahendid; 4)režiimikuulekus; 5)finantsvahendid
Kes Teie vanglas otsustab lõplikult kinni peetavale vaba aja veetmiseks eseme lubamise üle? (Nimetage täpne ametikoht)	direktori asetäitja vangistuse alal	direktori asetäitja	direktor
Kui lõplik otsustaja ei ole Teie, kas ka sellisel juhul jääb	menetleja arvamust esitatakse	menetleja arvamust esitatakse	menetleja arvamust esitatakse

Teile võimalus esitada oma arvamus või ettepanek lõppotsustajale?			
Millistest täiendavatest aspektidest lähtute ettepaneku või arvamuse esitamisel, väljaarvatud kohustuslikud menetlustoimingud?	ese mõju vangistuse täideviimise eesmärkidele; kui suur on võimalus segada teisi vanglas viibivaid isikuid ese ekspluateerimisel.		
Täiendavad andmed menetluskäigu kohta.	VS § 31 lg 2 määratlemata õigusmõiste piiramine		tsentraalne menetlussüsteem

6. DISKRETSIOONI KONTROLLIMISE PIIRID HALDUSAKTI KONTROLLIMISEL

Käesoleva lõputöö põhieesmärgiks on uurida diskretsiooni kontrollimist ning sellesse sekkumise ulatust vanglate üle teenistusliku järelevalvet teostavate haldusorganite poolt. Nimetatud eesmärk on väga tihedalt seotud lõputöö esimese hüpoteesiga **“kinnipidamisasutuse administratsiooni diskretsioon kinnipeetavale vaba aja veetmiseks vajaliku eseme lubamisel on eripärane ja kordumatu, seetõttu järelevalvet teostavat haldusorganid ei välju diskretsiooni kontrollimise piiridest ja seega ei mõjuta vangla administratsiooni otsuse langetamisel sisuliselt”**. Lõputöö autor on seisukohal kui vanglate üle järelevalvet teostav haldusorgan väljub diskretsiooni kontrollimise piiridest, siis sellisel viisil ta mõjutab sisuliselt vangla administratsiooni diskretsiooni otsuse langetamisel. Antud seisukohta on võimalik kontrollida ainult analüüsidest vanglateenistuse õiguspraktikat käsitletavas valdkonnas.

6.1 Kaasuse kirjeldus. Kronoloogia ja analüüs.

Lõputöö autori seisukoht on, et erandkorras lubatud asjade õigusliku regulatsiooni analüüsi on otstarbekas vaadelda teatud näide alusel, kus kinnipidamisasutus (haldusorgan) menetleb kinnipeetava taotlust vaba aja veetmiseks vajaliku eseme saamiseks. Sellise analüüsi läbiviimine suuremal määral näitab kinnipidamisasutuse juhi diskretsiooni olemust praktikas, mis omakorda on menetlust läbiviiva ja pädeva haldusorgani ainulaadne õigus otsuse langetamisel.

6.1.2 Kaasuse üldkirjeldus

Kinnipeetav S.R kannab vabadusekaotusliku karistuse Pärnu Vanglas. Karistuse kandmise jooksul nimetatud kinnipidamisasutuses intsedente tal ei esine, kuid on teada, et olles Tallinna Vanglas S.R oli mitmete distsiplinaarsüütegude toimepanija. S.R esitab Pärnu

Vangla direktorile taotluse, milles avaldab soovi mängukonsooli, playstation kambrisse saamiseks (mängukonsool ning selle kasutamiseks vajalikud plaadid asuvad Pärnu Vangla kinnipeetavate isiklike asjade laos). Avalduse esitamise hetkeks S.R on ärakandnud 2 kuud vangistust Pärnu Vanglas. Enda avalduses S.R teavitab vangla direktorit, et tema kohustub mängukonsooli kasutamisel täitma vangistuse täideviimise reguleerivaid õigusakte selles osas, mis puudutab erandkorras lubatud asjade kasutamist ning õigeaegselt tasuma kasutatud elektrienergia eest.

Antud kaasuse faktilised asjaolud viitavad vangistusseaduse § 31 lg 2 rakendamisele, mis sätestab et, vangla direktori loal võib kinnipeetaval olla isiklik raadio, televiisor, video- või helikassetmagnetofon või muid vaba aja veetmiseks vajalikke esemeid, kui nende kasutamine ei riku vangla sisekorraeskirju ega häiri teisi isikuid. Samuti viitavad selle kaasuse faktilised asjaolud vangistusseaduse § 31 lg 3 rakendamisele, mille kohaselt käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud elektriseadmete kasutamise kulud kannab kinnipeetav. Vangistusseaduse § 31 lg 2 nõue on täidetud, kuna kinnipeetav S.R oma avalduses kohustub kandma kulud seoses elektriseadme kasutamisega. Vangistusseaduse §-i 31 lg 2 eeldused on: 1) kui vaba aja veetmiseks vajalikke esemete kasutamine ei riku vangla sisekorraeskirju; 2) kui vaba aja veetmiseks vajalikke esemete kasutamine ei häiri teisi isikuid, (tagajärg) siis vangla direktori või tema määratud isiku loal võib olla kinnipeetaval isiklik raadio, televiisor, video- või helikassetmagnetofon või muid vaba aja veetmiseks vajalikke esemeid. Antud õigusnormi subsumeerimisel tekib seos eseme taotleja käitumisega ja sellest tuleneva režiimikuulekusega kinnipidamisasutuses. Hinnang kinnipeetava käitumisele erandkorras lubatud eseme lubamisel on pädev tegema Pärnu Vangla direktor või tema poolt selleks määratud isik. Kaasuse kirjelduses on selgelt öeldud, et S.R on kandnud taotluse esitamise hetkeks vaid 2 kuud karistust Pärnu Vanglas. Selle aja jooksul intsedente tal esinenud ei ole, samuti ei oma ta kehtivaid distsiplinaarkaristusi, kuid mitmel korral oli ta intsedentide algataja Tallinna Vanglas.

Autori arvamusel Pärnu Vangla administratsioon haldusakti andmisel peaks kaaluma toodud kinnipeetava käitumisega seonduvaid asjaolusid, kuid ka seda, et S.R on olnud Pärnu Vanglas vaid kaks kuud, mis omakorda on lühike aeg kinnipeetava iseloomustamiseks. Vastavuses haldusmenetluse seaduse §-ga 56 lg 3 peaks haldusorgan kaalutlusõiguse alusel antud haldusakti põhjenduses märkima ülevaadatud kaalutlused, millest haldusorgan oli haldusakti andmisel lähtunud.

Pärnu Vangla direktor 25.10.2005 käskkirjaga nr 140 keeldus kinnipeetavale S.R vaba aja veetmiseks vajaliku eseme- mängukonsooli kambrisse lubamisest, põhjendades oma otsust sellega, et kinnipeetavale on kambrisse lubatud televiisor ning seetõttu ei ole vajadust mängukonsooli lubamiseks. Käesoleva lõputöö autori arvamusel viitamises televiisori kasutamisele kambris peegeldub ainult kinnipeetava hõivatus vabal ajal, seega toodud argument on ebapiisav kaalutusotsuse langetamiseks. Televiisori omamine antud õigusnormi rakendamisel ei oma õiguslikku kaalu, mille tõttu ei ole seotud vangistusseaduse § 31 lg 2 dispositsiooniga.

Kinnipeetav S.R esitas vaide Justiitsministeeriumisse, milles palus tunnistada kehtetuks Pärnu Vangla direktori käskkirja. Vangistuse täideviimise üle järelevalvet teostav organ otsustab rahuldada S.R vaide ning tunnistab Pärnu Vangla direktori käskkirja kehtetuks ning teeb ettekirjutise asja uueks otsustamiseks. Vaideotsust põhjendatakse haldusmenetluse seaduse § 55 lg 1, mille kohaselt haldusakt peab olema selge ja üheselt mõistetav. Lisaks sellele haldusmenetluse seaduse §-ga 56 lg 1, mille järgi soodustava haldusakti andmisest keeldumine peab olema kirjalikult põhjendatud. Sama seaduse § 56 lg 2 kohaselt tuleb haldusakti põhjenduses märkida haldusakti andmise faktiline ja õiguslik alus ning lõige 3 kohaselt kaalutusõiguse alusel antud haldusakti põhjenduses tuleb märkida kaalutlused, millest haldusorgan on haldusakti andmisel lähtunud. Vaideotsuses on viidatud Pärnu Vangla direktori käskkirjale, milles haldusorgan väljendab oma seisukohta, et ei pea kinnipeetavale kambrisse palystationi lubamist vajalikuks ning märgib, et kambris on olemas juba televiisor, kuid samas antud haldusaktist jääb arusaamatukas, mis kaalutlustes lähtudes täpsemalt vangla direktor oma otsust tehes lähtus.

Seoses Justiitsministeeriumi ettekirjutusega, Pärnu Vangla direktor 06.01.2006.a. annab teist käskkirja nr. 2, milles endiselt keeldub S.R vabaaja veetmiseks vajaliku eseme lubamisest. Keeldumist põhjendatakse endist viisi sellega, et kinnipeetav omab kambris vabaaja veetmiseks televiisorit, mille tõttu vangla direktor ei pea vajalikuks mängukonsooli lubamist vajalikuks. Samuti haldusaktis on väljatoodud ka see, et tegemist on kinnipidamisasutusega, mille tõttu kinnipeetav ei saa olla täiesti vaba sellistes otsustes, mis seonduvad tema vabaaja veetmise vahendite valikuga ning mängukonsooli kasutamisele on toodud alternatiivsed, vangla poolt pakutavad vabaaja veetmise võimalused (osavõtt vabaaja veetmise ringidest ja kursustest, raamatute laenutamine). Haldusorgani arvamusel

on vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamise valguses pakutud alternatiivid vabaaja veetmiseks on kaalukamad ja efektiivsemad, kui mängukonsooli kasutamine. Lisaks sellele haldusorgan toob välja ka seda, et mängukonsooli kasutamiseks on vajalikud vastavad informatsiooni kandjad, milliste piraatkoopiate levikuaste ühiskonnas on üldteadaolevalt suur. Milletõttu vanglal tekib kahtlus, et ka kinnipeetav S.R võib mängukonsooli ekspuaterimisel kasutada ebaseaduslikult valmistatud mänguplaadid, mis õiguskorra kaitsmise seisukohalt on aga lubamatu.

Nagu eelpool mainitud oli töö autori arvamusel haldusorgani viitamine S.R käes olemasolevale televiisorile ei oma õiguslikku kaalu. Kuid viitamine võimalusele osa võtta mängukonsooli kasutamisele alternatiivsetest vabaaja veetmise viisidest, on kaalukas argument, milline paneb kahtluse alla mängukonsooli kasutamise vajalikkuse vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamiseks. Samuti lõputöö autor on seisukohal, et viitamine alternatiivsetele vabaaja veetmise võimalustele on ka Pärnu Vangla direktori õiguslik kaalutlus, millest lähtuvalt ta otsustab keelata S.R playstationi kasutamist. Lisaks sellele autori arvamusel piraatkoopiate kasutamine on veel üks kaalutluslik põhjendus, miks vangla keeldub vabaaja veetmiseks vajaliku eseme lubamisest.

Haldusakt tutvustakse kinnipeetavale, millega ta ei nõustu ja esitab vaide, milles palub uuesti tühistada Pärnu Vangla direktori poolt antud haldusakti. Justiitsministeeriumi vanglate asekanstler oma otsusega nr 4-1-08/785 tühistab vangla direktori käskkirja ning põhjendab seda sellega, et haldusaktist jääb arusaamatuks vangla direktori põhjendus ringidest ja kursustest osavõtu suhtes ja viide raamatute lugemise võimalusele, kui puudub vaidlus selles osas, et eesti keelt mitte kõneleval kinnipeetaval ei ole võimalik osa võtta kursustest ja ringidest ning raamatuid ei ole piisavalt. Samuti vaideotsuses Justiitsministeerium välistab piraatkoopiate kasutamist mängukonsooli ekspuaterimisel ning põhjendab seda sellega, et esemete soetamine toimub ainult vangla vahendusel, mis välistab piraatkoopiate kinnipeetavale toimetamist.

Esitatud töö autori seisukohalt **haldusaktis esitavate põhjenduste võimalikkus ei saaks sõltuda sellest, kas haldusakti andja ja selle adressaadi vahel on mingis küsimus vaidlus või mitte. Autori arvamusel haldusorgan peab haldusaktis esitama need faktilised asjaolud, mille sidumine õiguslike alustega toob haldusakti adressaadile kaasa haldusaktis ettenähtud tagajärjed.** Samuti leiab autor, et kuigi kinnipeetava poolt

esemete soetamine toimib vangla vahendusel, tuleb arvestada sellega, et kinnipeetaval on esemeid, millised on talle üleantud vahistatu staatuses. Lisaks sellele võivad erinevad esemed sattuda vanglasse muudel erinevatel põhjustel. Mõistagi peab vangla ka sellistel juhtudel tagama, et vanglasse ei sattuks esemeid, mille vaatlustel ei tekiks ka eriteadmisteta isikutel mõistlikke kahtlusi nende illegaalsest päritolust. Juhul kui sellised esemed on vanglasse siiski sattunud, on vangla kohustatud neid käibesse mitte lubama.

KOKKUVÕTTE

Käesolevas töös on vaadeldud vangla direktori kaalutusõigust kinnipeetavatele erandkorras asjade lubamisel. Kursusetöö kirjutamise käigus selgus, et diskretsiooniõiguse rakendamine on ainulaadne vangla administratsiooni õigus, mille kohaldamine kinnipeetavatele vabaaja vajalikke esemete lubamisel on vahend, mille abil püütakse mõjutada kinnipeetavaid ning selle abil motiveerida neid käituda õiguskuulekalt, mis omakorda on üheks tähtsamateks vangistuse täideviimise eesmärgiks. Töös on vaadeldud kaalutusõiguse olemust ja analüüsitud kaalutusnorme. Analüüsi käigus selgus, et põhiline regulatsioon on sätestatud vangistusseaduses. Külaltki põhjalikult on selles õigusnormis väljatoodud eeldused, mille alusel kinnipeetavatel tekib õiguslik alus erandkorras lubatud asjade **taotlemiseks**. Teistel tasemetel õigusnormide eesmärk on mingil määral täiendada vangistusseaduses sätestatud. Samuti on välja selgitatud, et erandkorras asjade lubamisel on tegemist kinnipidamisasutuse administratsiooni otsustusdiskretsiooniga, mille alusel nimetatakse vastavad regulatsioonid kaalutusnormideks. Lisaks sellele kaalutusnormide analüüsi kaudu on käesoleva lõputöö autor jõudnud seisukohale, et kinnipidamisasutuse administratsiooni osutusdiskretsioon vabaaja veetmiseks vajalikke esemete lubamisel on unikaalne. Läbi selle haldusorgan mõjutab kinnipeetavat käituda õiguskuulekalt, mis omakorda on vangistuse täideviimise üheks eesmärgiks ning sekkumine sellesse ainulaadsesse õigusesse kõrgemalseisvate riigiorganite poolt võib kaasa tuua direktori otsuse mõjutamist sisuliselt ja selle järgi ka väärkaalutusotsuse langetamist, mis omakorda kajastab vangistuse täideviimise eesmärgil tervikuna.

Antud kursusetöö käigus on analüüsitud kaasust, kus kinnipeetav taotleb haldusorganilt vabaaja veetmiseks mängukonsooli kambrisse lubamist. **Lõputöö autori arvamusel vangla administratsioon on selgelt väljatoonud faktilised kaalutlused isikut koormava haldusakti andmisel, millised on otseselt seotud kaalutusnormi dispositiooniga. Nende kaalutluste sidumine õiguslikke alustega peabki kaasa tooma osapooltele kaalutusnormis ettenähtud tagajärjed.** Toodud kaasuse näitel selgus, et vanglate üle järelevalvet teostav organ ikkagi mingil määral sekkub haldusorgani osutusdiskretsioonis (vangla administratsiooni poolt toodud kaalutlused haldusakti põhjendamisel ei

kontrollitud kuna nende osas osapooltel puudus vaidlus), mis teatud määral avaldab mõju vangla administratsiooni peale kaalutusotsuse langetamisel. Millest sõltub ka vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamine tervikuna.

Tuginedes eespooltoodule on võimalik vääramaks tunnistada kursusetöö esimese hüpoteesi selles osas, et vanglate üle järelevalvet teostavad haldusorganid ei sekku kinnipidamisasutuse administratsioonile antud otsustusdiskretsioonisse ja seega ei mõjuta kaalutusotsuse langetamist sisuliselt. Kuid peame tunnistama ka seda, et hüpotees leidis kinnitust selles osas, et vangla administratsiooni on eripärane ja kordumatu. kaalutusõigus on unikaalne.

Lisaks sellele käesoleva lõputöö käigus on uuritud ka kinnipeetavatele vaba aja veetmiseks esemete saamiseks taotluste menetlussüsteemi. **Uuringu tulemused on piltlikult kajastatud Tabelis 2, mis näitab seda, et ühtne menetlussüsteem eesti vanglates puudub.** Praktiliselt võib öelda, et menetlussüsteem on individuaalne ja sõltub menetleja professionaalsusest. Siinkohal käesoleva lõputöö autor rõhutab seda, et mingil juhul ei tohiks luua seoseid vanglaametnike kompetentsusega. Menetlussüsteemi põhjalikust pigem on seotud menetleja ressursidega iga konkreetse vangla kontekstis. Üldiselt Tartu Vanglas menetlussüsteem on põhjalikum ja seega õiguslikult korrektsem kui Tallinna ja Murru Vanglas. Näitena võib tuua seda, et ainult Tartu Vanglas kaalutusotsuse langetamisel seostatakse taotletava eseme mõju vangistuse täideviimise eesmärkidele, kui näiteks ka seda kui suur on võimalus segada teisi vanglas viibivaid isikuid ese ekspluateerimisel. **Sellest tulenevalt on võimalik kaaluda antud menetlussüsteemi ühtlustamist ja tsentraliseerimist,** selle põhiliseks eelduseks on vanglate suhteline võrdsus ressurssides ning vangistuse täideviimise taktika ühtlustamine, mis on vanglasüsteemi reformi üheks põhiliseks eesmärgiks. Sellisel lähenemisel on võimalik vältida täiendavat otsustamist, mis omakorda vähendaks menetlejate ja otsustajate koormust. Samuti uurimuse käigus selgus ka see, et Murru Vanglas kinnipidamisasutuse juht ei deligeeri kaalutusotsuse õigust, mis tuleneb vangistusseaduse § 31 lg 2. Deligeerimata jätmine on käesoleva lõputöö autori arvamusel kinnipidamisasutuse juhi ressursi raiskamine, mis teatud määral pidurdab menetlusprotsessi. **Tuginedes sellele lõputöö autor on asunud seisukohale, et otsustamist kinnipeetava isikliku televiisori, video- või helikassetmagnetofoni või muu vaba aja veetmiseks vajaliku eseme omamise loa andmise üle võiks deligeerida osakonnajuhataja või peaspetsialist-üksusejuhi tasemele.**

Täiendavalt lõputöö raames oli vaadeldud vangistuseseaduse § 31 lg 2 määratlemata õigusmõiste ja sisustamise võimalused sotsiaal-pedagoogilisest aspektist. Uurimise tulemused on kajastatud Tabelis 1 „Pingerida kinnipeetavate vaba aja veetmise vahenditest”. Antud uurimus on näidanud, et vanglasüsteemi sotsiaalalala spetsialistid on üldiselt seisukohal, et kinnipeetavate vaba aja veetmine suuremal määral peaks kujunema läbi tegevuse, mis ei eelda elektrivahendite kasutamist. Väärtuslik alternatiiv sellele on erinevad vangla poolt pakutavad vaba aja veetmise ringid, kirjanduse ja ajakirjanduse lugemine jne. Teatud arv respondentidest leidis, et sellised võimalikud vaba aja veetmise vahendid nagu mängukonsool või arvuti ei ole kinnipeetavatele vajalikud vangistuse täideviimise kontekstis, kuna nad ei toeta vangistuse täideviimise eesmärki. Sellele tuginedes on võimalik leida soovituslik suund vangistuseseaduse § 31 lg 2 määratlemata õigusmõiste sisustamiseks sotsiaal-pedagoogilisest vaatenurgast ning seeläbi sisustada antud määratlemata õigusmõiste. Nagu käesoleva töö alapeatükis 5.2 mainitud oli 1) vangla vaba aja pedagoogika peab põhinema mitte ainult meelelahutusel vaid eeskätt kinnipeetava arenguprotsessidel; 2) kaasates selleks ainult need elektrilised vaba aja veetmise vahendid, millised tagavad pigem kinnipeetavate arengu. Sellele tuginedes lõputöö autor nõustub käesoleva lõputöö teise hüpoteesiga **„Elektriseadmete kasutamine kinnipeetavate vaba aja sisustamiseks, mis eeldab vangistuseaduse § 31 rakendamist ei ole alati kooskõlas vangistuse täideviimise eesmärkidega.“** Lisaks sellele teeb ettepaneku piirata nimetatud määratlemata õigusmõiste selliselt, et selle praktiline rakendamine alati tagaks vangistuse täideviimise eesmäärke.

Resümee

Резюме.

ДИСКРЕЦИЯ И НЕОПРЕДЕЛЕННАЯ ПРАВОВАЯ КОНЦЕПЦИЯ АДМИНИСТРАЦИИ ТЮРЬМЫ ПРИ РАЗРЕШЕНИИ ЭЛЕКТРОУСТРОЙСТВ ДЛЯ СВОБОДНОГО ВРЕМЯ ПРИПРОВОЖДЕНИЯ ЗАКЛЮЧЕННЫХ.

Дипломная работа составлена на эстонском языке, резюме переведенно на русский язык.

Объем работы составляет 46 страниц и состоит из 6 глав:

Введение. Постановка проблемы, формулировка гипотез и вынесение целей работы.

1. Исследование сущности дискреции.
2. Исследование сущности неопределенной правовой концепции.
3. Анализ правовых норм по разрешению электроустройств для свободного время припровождения заключенных.
4. Неопределенная правовая концепция. Опрос специалистов социальной сферы, принципы и результаты.
5. Следственная система. Опрос инспекторов - контактных лиц, принципы и результаты.
6. Границы контроля дискреции при проверке административных актов.

Сводка. Результаты дипломной работы, возможные способы решения выявленной проблематики, ответы на выясненные гипотезы.

Данная дипломная работа относится к области пенитенциарного права и коррекционной работы, в ней использованны следующие термины и понятия:

Заключенный, исполнение тюремного заключения, администрация тюрьмы, дискреция, неопределенная правовая концепция, регуляция, свободное время припровождение заключенных, устройство для свободного время припровождения заключенных, следственная система, надзирающий административный орган, педагогика свободного время припровождения в тюрьме.

Дипломная работа основывается, на прежнем опыте коррекционной работы ее автора, а также в ней использовано 22 дополнительных источника, которые имеют соответствующие ссылки.

Автор работы вынес 2 следующие гипотезы:

1) « Дискреция тюремной администрации при разрешении устройств для свободного время припровождения заключенных особенна и неповторима, поэтому надзирающие административные органы не выходят из рамок контроля дискреции и не влияют на решения администрации тюрьмы.»

2) « Использование электрических устройств для свободного время припровождения заключенных, которые требует применения § 31 Закона о тюремном заключении, не всегда соответствует целям исполнения заключения.»

Целью дипломной работы является обозреть применения дискреции тюремной администрации при разрешении электрического устройства для свободного время припровождения заключенных. Рассмотреть величину вмешательства в данное право со стороны надзирающих административных органов. А также выяснения профессиональных взглядов о свободном времени припровождении заключенных и обозначение неопределенной правовой концепции статьи 31 Закона о тюремном заключении.

Методами исследовательской работы используются квантитативные исследовательские методы. Для достижения поставленных целей составлено два анкетных опросника. Вдобавок к этому производится анализ административных актов.

Результаты исследовательской работы показали, что следственная система в исследуемой сфере разнится, а также в ней есть недостатки. Обозначение неопределенной правовой концепции процедура требующая времени и ресурсов и зачастую обозначение противоречий целям исполнения заключения.

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud kirjandus

1. Aedmaa, A. 2004. Haldusõiguse käsiraamat, Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
2. Alexy, R. 1986. Ermessensfehler. JZ.
3. Maurer, M. 2003. Haldusõigus, Üldosa 14., ümbertöötatud ja täiendatud trükk. Juura. Tallinn.
4. Merusk, K. 1997. Administratsiooni diskretsioon ja selle kohtulik kontroll. Juura, Tallinn.
5. Merusk, K ; Koolmeister, I. 1995. Haldusõigus. Õpik Tartu Ülikooli õigusteaduskonna üliõpilastele. Õigusteabe AS Juura.
6. Mikiver, M ; Põllumäe, S. 2003. Sissejuhatus õigusesse. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
7. Mikiver, M ; Roosve, T. 2001. Haldusõigus. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
8. Narits, R. 2002. Õiguse entsüklopeedia. 2.trükk. Tallinn.
9. Pikamäe, K. 2003. Kaalutusõigus ja selle kohtulik kontroll. [Magistritöö] Tartu: Tartu Ülikooli Õigusinstituut.
10. Pikamäe, K. 2006. Kaalutusvigadest. Juridica II, lk 75-83.
11. Põbo, M. 2006. Diskretsiooni teostamine ja määratlemata õigusmõisted vangistuse täideviimisel eesti vanglasüsteemis. [Bakalaureusetöö]: Tartu Ülikooli Õigusteaduskond.
12. Ranniste, J. 2005. Kinnipidamisasutuse juhi kaalutusõigus otsuse tegemisel. [Bakalaureusetöö] Tallinn: Tartu Ülikooli Õigusinstituut.

Kasutatud internetiallikad

1. Riigikogu. Vangistusseaduse eelnõu.
(<http://web.riigikogu.ee/ems/sarosbin/mgetdoc?itemid=990410002&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11>)
2. Riigikogu. Vangistuseaduse muutmise eelnõu. (<http://web.riigikogu.ee/ems/sarosbin/mgetdoc?itemid=062550008&login=proov&pas...>)

Kasutatud normatiivaktid

1. Halduskohtumenetluse seadustik. 28.12.2007. - RT I 1999, 31, 425; 96, 846; 2000, 51, 321; 2001, 53, 313; 58, 355; 2002, 29, 174; 50, 313; 53, 336; 62, 376; 2003, 13, 67; 23, 140; 2004, 56, 403; 2005, 15, 85; 39, 308; 2006, 31, 235; 48, 360; 61, 457; 2007, 12, 66; 67, 413.
2. Haldusmenetluse seadus. 06.06.2001. - RT I 2001, 58, 354; 2002, 53, 336; 61, 375; 2003, 20, 117; 78, 527; 2005, 39, 308; 2007, 15, 76; 16, 77; 24, 127.
3. Vangistusseadus. 14.06.2000. - RT I 2000, 58, 376; 2002, 56, 350; 84, 492; 90, 521; 2003, 4, 20; 20, 116; 26, 157; 58, 387; 78, 524; 2005, 39, 308; 54, 430; 2006, 7, 42; 12, 79; 26, 191; 46, 333; 56, 416; 63, 466; 63, 466; 63, 466; 63, 466.
4. Justiitsministri 30.11.2000 määrus nr 72 "Vangla sisekorraeskiri" RTL 2000, 134, 2139; 2001, 135, 1949; 2002, 66, 1030; 2003, 41, 593; 2004, 8, 120; 2006, 36, 622; 61, 1099; 2007, 13, 192; 13, 192; 13, 192; 73, 1258; 82, 1399; 82, 1399.
5. Tartu Vangla direktori 30. jaanuari 2008 käskkiri nr 1-3/10 „Tartu Vangla kodukord”.
6. Pärnu Vangla direktori 25.10.2005 käskkiri nr 140 „Kinnipeetav S.R vabaaja veetmiseks vajaliku eseme lubamisest keeldumine“.
7. Pärnu Vangla direktori 06.01.2006 käskkiri nr 2 „Kinnipeetav S.R vabaaja veetmiseks vajaliku eseme lubamisest keeldumine“.
8. Justiitsministeeriumi, Vanglate asekanstleri vaideotsus nr 4-1-08/785.

Küsitlus: kinnipeetavatele vaba aja veetmiseks lubatud esemete lubamine ja vastavasisuliste taotluste menetlemine

Vastaja ametikoht:

Vangla:

Küsituse täitmise kuupäev:

1. Millisel moel jõuab Teieni informatsioon kinni peetava isiku soovist vaba aja veetmisel kasutada elektriseadet (vastavuses vangistuseseaduse §-ga 31)?
2. Kas informatsiooni edastamine toimub vangla administratsiooni poolt väljatöötatud blanketil või vabas vormis?
3. Kas taotluse esitamisel kinni peetav põhjendab või peab põhjendama taotletava elektriseadme vajadust? *(Võimalusel nimetage Teie parktikast üks põhjendus, mis on toonud kinnipeetavad taotluse esitamisel)*
4. Millised menetlustoimingud Te selliste taotluste menetlemisel teostate? *(Näiteks: elektriseadme võimsuse väljaselgitamine; rahaliste vahendite olemasolu väljaselgitamine kinni peetava isiklikul vanglaarvel jne. Põhjendage.)*
5. Kes Teie vanglas otsustab lõplikult kinni peetavale vaba aja veetmiseks eseme lubamise üle? *(Nimetage täpne ametikoht)*
6. Kui lõplik otsustaja ei ole Teie, kas ka sellisel juhul jääb Teile võimalus esitada oma arvamus või ettepanek lõppotsustajale?
7. Millistest täiendavatest aspektidest lähtute ettepaneku või arvamuse esitamisel, väljaarvatud kohustuslikud menetlustoimingud?
8. Millises vormis esitatakse kinni peetavale vangla administratsiooni poolt tehtud otsus? *(Näiteks: suuliselt; kirjalikult taotluse blanketi peal jne)*

9. Täiendavad andmed menetluskäigu kohta. *(Kui leiate, et käesolev küsitlus ei hõlmanud menetluskäigus kohta mõnda olulist aspekti, siis palun täiendage)*

Küsitlus: kinnipeetavate vaba aja veetmine

Vastaja ametikoht:

Vangla:

Vastamise kuupäev:

1. Asetage allpool nimetatud kinnipeetavate tegevused vaba aja sisustamisel pingereas selliselt, et kõige olulisem tegevus (kõige tõhusamalt aitab kaasa kinnipeetava isiku rehabiliteerimisprotsessile) oleks pingerea esimene ning kõige väheolulisem tegevus oleks pingereas viimane (tegevuste väljajätmine ei ole soovitatav). Põhjendage lühidalt enda seisukoht vabas vormis.

- Mängukonsooli kasutamine. (Kasutamiseks on vajalik televiisor ning mängukonsool)
- Kirjanduse lugemine. (Tegevuseks on vajalik kirjanduse olemasolu ehk vangla raamatukogu funktsioneerimine)
- Televiisori vaatamine. (Tegevuseks on vajalik televiisor)
- Ajalehtede ja ajakirjade lugemine. (Tegevuseks on vajalik ajalehtede ning ajakirjade olemasolu)
- Vaba aja veetmise ringid. (Ringid, mis on korraldatud vangla poolt eesmärgiga sisustada kinnipeetava vaba aega)
- Raadio kuulamine. (Raadio)
- Personaalarvuti kasutamine kambris. (Personaalarvuti, mille kasutamine ei täida hariduse omandamise eemärki, vaid täidab kinnipeetava meelelahutuse funktsiooni)
- Kehakultuuriga tegelemine. (Spordisaal)

2. Nimetage viis vabaaja veetmise võimalust, sõltumatult Teie poolt koostatud pingereast, millised Teie arvates omavahelises koostoimes moodustaksid kõige tõhusama mõjutusvahendi kinnipeetavate rehabiliteerimisel. Põhjendage.

3. Nimetage ülaltoodud pingerea esemed, millised Teie arvates ei ole vajalikud kinnipeetavatele vaba aja sisustamiseks vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamiseks? Põhjendage.